

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2024

Natálie Pitrová

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Venkov v proměnách
Bakalářská práce

2024

Natálie Pitrová

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Natálie Pitrová**
Osobní číslo: **E20187**
Studijní program: **B0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Specializace: **Veřejná ekonomika a správa**
Téma práce: **Venkov v proměnách**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomických věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je charakterizovat základní funkce venkova a na vzorku vybraných obcí zhodnotit základní vývojové tendence, analyzovat aktuální problémy venkova a navrhnout vhodné nástroje na podporu rozvoje venkova.

Osnova:

- Charakteristika venkova a jeho funkcí.
- Charakteristika nástrojů pro podporu rozvoje venkova.
- Charakteristika vybraných obcí a jejich ekonomického potenciálu.
- Analýza socio-ekonomické situace a zhodnocení jejich změn.
- Zhodnocení možných nástrojů pro rozvoj venkovských oblastí.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**
Rozsah grafických prací: **-**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BERNARD, J. Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. ISBN 978-80-7419-069-8.
HORÁKOVÁ, H., FIALOVÁ, D. Transformace venkova: turismus jako forma rozvoje. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-537-1.
POLÁKOVÁ, J. Politika rozvoje venkova v EU. Česká zemědělská univerzita, 2018. ISBN 978-80-213-2796-2.
TOTH, P. Ekonomické aktivity obcí a měst. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-491-6.
WOKOUN, R., MATES, P., KADEŘÁBKOVÁ, J. Základy regionálních věd a veřejné správy. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-304-9.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Martin Sobotka, Ph.D.**
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2023**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2024**

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

LS.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D. v.r.
garant studijního programu

V Pardubicích dne 1. září 2023

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Natálie Pitrová**
Osobní číslo: **E20187**
Studijní program: **B0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Specializace: **Veřejná ekonomika a správa**
Téma práce: **Venkov v proměnách**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomických věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je charakterizovat základní funkce venkova a na vzorku vybraných obcí zhodnotit základní vývojové tendence, analyzovat aktuální problémy venkova a navrhnout vhodné nástroje na podporu rozvoje venkova.

Osnova:

- Charakteristika venkova a jeho funkcí.
- Charakteristika nástrojů pro podporu rozvoje venkova.
- Charakteristika vybraných obcí a jejich ekonomického potenciálu.
- Analýza socio-ekonomické situace a zhodnocení jejích změn.
- Zhodnocení možných nástrojů pro rozvoj venkovských oblastí.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**
Rozsah grafických prací: **-**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

BERNARD, J. Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. ISBN 978-80-7419-069-8.
HORÁKOVÁ, H., FIALOVÁ, D. Transformace venkova: turismus jako forma rozvoje. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-537-1.
POLÁKOVÁ, J. Politika rozvoje venkova v EU. Česká zemědělská univerzita, 2018. ISBN 978-80-213-2796-2.
TOTH, P. Ekonomické aktivity obcí a měst. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-491-6.
WOKOUN, R., MATES, P., KADERÁBKOVÁ, J. Základy regionálních věd a veřejné správy. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-304-9.

Vedoucí bakalářské práce: **prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D.**
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: **1. března 2024**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2024**

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D. v.r.
garant studijního programu

V Pardubicích dne 1. března 2024

Prohlašuji:

Práci s názvem Venkov v proměnách jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 24. 03. 2024

Natálie Pitrová v.r.

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce prof. Ing. Janu Stejskalovi, Ph.D. za jeho cenné rady a připomínky, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce. Poděkování patří rovněž mému původnímu vedoucímu práce Ing. Martinu Sobotkovi, Ph.D.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá sledováním změn, které nastaly na českém venkově a možnostmi jeho rozvoje. První kapitola definuje pojmy týkající se venkova a jeho základní funkce. Druhá kapitola je zaměřena na historický vývoj venkova na českém území od období druhé světové války, přes vládu komunistického režimu, až po současnost. Třetí kapitola zachycuje jednotlivé aktéry a nástroje, které je možné využít pro rozvoj venkovských lokalit. Čtvrtá kapitola se zabývá analýzou konkrétních venkovských obcí, jejich demografického vývoje a rozpočtovým hospodařením. Pátá kapitola je zaměřena na návrh vhodných řešení rozvoje venkova.

KLÍČOVÁ SLOVA

venkov, funkce venkova, rozvoj venkova

TITLE

Countryside in transition

ANNOTATION

The bachelor's thesis deals with monitoring the changes that have occurred in the Czech countryside and the possibilities of its development. The first chapter defines terms related to the countryside and its basic function. The second chapter is focused on the historical development of the countryside in the Czech territory from the period of the Second World War, through the rule of the communist regime, to the present day. The third chapter describes the individual actors and tools that can be used for the development of rural locations. The fourth chapter deals with the analysis of specific rural municipalities, their demographic development and budget management. The fifth chapter is focused on the design of suitable instruments to support rural development.

KEYWORDS

countryside, rural functions, countryside development

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK.....	12
ÚVOD	13
1 CHARAKTERISTIKA VENKOVA.....	14
1.1 Definice venkova.....	14
1.2 Funkce venkova.....	15
1.2.1 Rezidenční funkce	16
1.2.2. Produkční funkce.....	16
1.2.3. Rekreační funkce.....	17
2. VÝVOJ ČESKÉHO VENKOVA.....	19
2.1 Vývoj do roku 1990.....	19
2.2 Vývoj po roce 1990	21
3. AKTÉŘI ROZVOJE VENKOVA.....	25
3.1 Místní zdroje rozvoje venkova	25
3.2 Vymezení aktérů rozvoje venkova	26
4. ANALÝZA VYBRANÝCH VENKOVSKÝCH OBCÍ	32
4.1 Cerekvice nad Loučnou.....	33
4.1.1 Vývoj počtu obyvatel	33
4.1.2 Zdroje rozvoje	36
4.1.3 Závěrečné zhodnocení.....	41
4.2 Vraclav	42
4.2.1 Vývoj počtu obyvatel	43
4.2.2 Zdroje rozvoje	46
4.2.3 Závěrečné zhodnocení.....	51
4.3 Němčice.....	52
4.3.1 Vývoj počtu obyvatel	52
4.3.2 Zdroje rozvoje	55
4.3.3 Závěrečné zhodnocení.....	60
5. NÁVRH MOŽNÝCH ŘEŠENÍ ROZVOJE VENKOVA	62
ZÁVĚR.....	64
POUŽITÁ LITERATURA.....	67
SEZNAM PŘÍLOH.....	72

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1 - Funkce venkova a jejich kontext	15
Obrázek 2 - Mapa Pardubického kraje s vyznačením analyzovaných obcí	32
Obrázek 3 - Vývoj počtu obyvatel obce Cerekvice nad Loučnou od roku 1869 do roku 2021	33
Obrázek 4 - Vývoj počtu obyvatel obce Cerekvice nad Loučnou od roku 2001 do roku 2021	34
Obrázek 5 - Rozpočtové hospodaření obce Cerekvice nad Loučnou v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč.....	38
Obrázek 6 - Druhé rozdělení příjmů obce Cerekvice nad Loučnou v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč.....	39
Obrázek 7 - Vybrané běžné výdaje obce Cerekvice nad Loučnou v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč.....	39
Obrázek 8 - Kapitálové výdaje a investiční transfery obce Cerekvice nad Loučnou v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč.....	40
Obrázek 9 - Vývoj počtu obyvatel obce Vraclav od roku 1869 do roku 2021	43
Obrázek 10 - Vývoj počtu obyvatel obce Vraclav v jednotlivých letech v období 2001-2021	44
Obrázek 11 - Rozpočtové hospodaření obce Vraclav v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč	47
Obrázek 12 - Druhé rozdělení příjmů obce Vraclav v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč	48
Obrázek 13 - Vybrané běžné výdaje obce Vraclav v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč	49
Obrázek 14 - Kapitálové výdaje a investiční transfery obce Vraclav v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč.....	50
Obrázek 15 - Vývoj počtu obyvatel obce Němčice od roku 1869	53
Obrázek 16 - Vývoj počtu obyvatel obce Němčice od roku 2001 do roku 2021	53
Obrázek 17 - Rozpočtové hospodaření obce Němčice v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč	56
Obrázek 18 - Druhé rozdělení příjmů obce Němčice v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč	57
Obrázek 19 - Vybrané běžné výdaje obce Němčice v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč	58
Obrázek 20 - Kapitálové výdaje a investiční transfery obce Němčice v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč.....	59
Tabulka 1 - Vývoj počtu obcí na území ČR.....	22
Tabulka 2 - Počet obyvatel v jednotlivých velikostních skupinách obcí na území ČR v tis. obyvatel.....	23
Tabulka 3 - Věková struktura obce Cerekvice nad Loučnou mezi lety 2001 a 2021	35
Tabulka 4 - Vyjíždka obyvatel obce Cerekvice nad Loučnou za prací a do škol.....	35
Tabulka 5 - Věková struktura obyvatel obce Vraclav v období mezi lety 2001 a 2021	44
Tabulka 6 - Vyjíždka obyvatel obce Vraclav za prací a do škol	45
Tabulka 7 - Věková struktura obce Němčice mezi lety 2001 a 2021	54
Tabulka 8 - Vyjíždka obyvatel obce Němčice za prací a do škol v letech 2001, 2011 a 2021	55

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

např.	například
Sb.	Sbírka zákonů
č.	číslo
apod.	a podobně
tzv.	takzvaný
aj.	a jiné
mj.	mimo jiné
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
o. p. s.	obecně prospěšná společnost
Kč	koruna česká
EU	Evropská unie
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
MAS	Místní akční skupina
SMS	Sdružení místních samospráv
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
STEM	Středisko empirických výzkumů
TJ	tělovýchovná jednota
TTC	klub stolního tenisu
JSDH	jednotka sboru dobrovolných hasičů
ZŠ	základní škola
MŠ	mateřská škola

ÚVOD

Česká republika je charakteristická vysokým počtem obcí, z nichž je převážná většina tzv. venkovského typu, do nichž se nejčastěji používanou typologií venkova řadí obce, které mají méně než 3 000 obyvatel. I přes to, že život ve venkovských obcích už není takový, jaký byl ještě například před sto lety a nyní už si ho lze asi těžko představit bez možnosti vyhovět svým základním potřebám v obcích městského typu, zůstává tak význam venkova vzhledem k obyvatelům, kteří zde žijí, stále důležitý. Podstatný vliv má venkov i při utváření celkové krajiny, kde zastupuje prostor spojený s přírodou a vyšší kvalitou životního prostředí.

Cílem práce je charakterizovat základní funkce venkova a na vzorku vybraných obcí zhodnotit základní vývojové tendence, analyzovat aktuální problémy venkova a navrhnout vhodné nástroje na podporu rozvoje venkova.

V první kapitole jsou definovány pojmy, které se týkají venkova, jako je například venkovské osídlení a venkovská krajina. Poté jsou charakterizovány jednotlivé funkce venkova a jejich význam a postavení, které se v průběhu let postupně vyvíjelo a změnilo.

Druhá kapitola se zabývá historií českého venkova, nejdříve je popsáno, jaký na něj měla vliv druhá světová válka, zejména pak ale situace po roce 1948, která je spojena s kolektivizací, vysídlováním venkova a s tím související urbanizací nebo i s rozvojem chataření a chalupaření. Následně je vylíčeno období po roce 1989, kdy došlo i na venkově k mnoha změnám například v podobě zavedení místní samosprávy, navýšení počtu obcí z důvodu rozpadu těch střediskových až k postupnému rozmachu suburbanizace.

Třetí kapitola je zaměřena na rozvoj venkova a charakterizuje jeho aktéry, kteří působí na národní, regionální, mikroregionální i lokální úrovni, kde je za nejvýznamnějšího aktéra rozvoje venkova označena samotná obec.

Čtvrtá kapitola analyzuje vybrané venkovské obce, zkoumá jejich demografické změny, věkovou skladbu obyvatel a jejich vyjížděku za prací a do škol. Dále se zabývá ekonomickou stránkou těchto obcí, kde sleduje jejich hospodaření s rozpočtem a realizované investice. Zmíněna je rovněž jejich občanská vybavenost, spolková činnost či účast obcí v různých uskupení zabývajících se rozvojem venkova.

Pátá kapitola se zabývá návrhem vhodných nástrojů na podporu rozvoje analyzovaných venkovských obcí.

1 CHARAKTERISTIKA VENKOVA

1.1 Definice venkova

Vzhledem k omezené platnosti dichotomie město versus venkov je věcně obtížné vymezit venkovské obce. Nemělo by se ale zapomínat, že venkov je především geografický pojem a použitelné vymezení by tedy mělo vycházet především ze sociálně geografických charakteristik (Bernard et al., 2011, str. 19). V české odborné literatuře se za venkovské obce považují ty, které mají méně než 2 000 obyvatel, s přijetím zákona o obcích se však začala více využívat definice **obce s méně než 3 000 obyvateli** (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2019). Vedle zavedené typologie venkova existují i další klasifikace využívané administrativou České republiky, např. třídění dle OECD a klasifikace EU (Poláková, 2018, str. 4). Definice vytvořená OECD (citováno podle Binek, 2007, str. 20) používá jako jediné kritérium hustotu zalidnění. Jako venkovské oblasti označuje ty, které mají hustotu zalidnění nižší než 150 obyvatel/km². Na území České republiky byla hraniční hodnota hustoty zalidnění snížena na 100 obyvatel/km². Definice statistického úřadu EU (EUROSTAT) (dle Binek, 2007, str. 20) používá vedle kritéria hustoty zalidnění také absolutní počet obyvatel. Rozlišuje hustě obydlené zóny s hustotou zalidnění nad 500 obyvatel/km² a počtem alespoň 50 000 obyvatel, přechodné zóny s hustotou zalidnění větší než 100 obyvatel/km² a počtem alespoň 50 000 obyvatel, které nespádají do první kategorie, a řídké obydlené zóny, které zahrnují všechny ostatní obce a seskupení obcí, které nesplňují výše uvedená kritéria (Binek, 2007, str. 20).

Mezi **venkovská sídla** jsou zahrnuta sídla, v nichž má převážná většina obyvatelstva ekonomickou základnu v zemědělství. Vesnice je tak tvořena větším počtem zemědělských usedlostí. Větší vesnice mají zpravidla několik domů nezemědělského charakteru (školy, hospody aj.) (Wokoun, Mates a Kadeřábková, 2011, str. 31).

Podle Perlína (1998, str. 3) je možno vymezit venkovská sídla z následujících hledisek:

- urbanistická – s vysokým podílem rodinných domů s dominantním prostorem návsi,
- architektonická – venkovské domy jsou doplněny rozsáhlým hospodářským zázemím,
- sociální – užší sociální kontakty mezi jednotlivými obyvateli sídla,
- ekonomická – dominantní činností je zemědělství a výroba potravin,
- historická – dáno v minulosti, kdy byla vybraná města a ostatní sídla byla vesnicemi,
- administrativní – městy jsou obce, které zákon definuje,

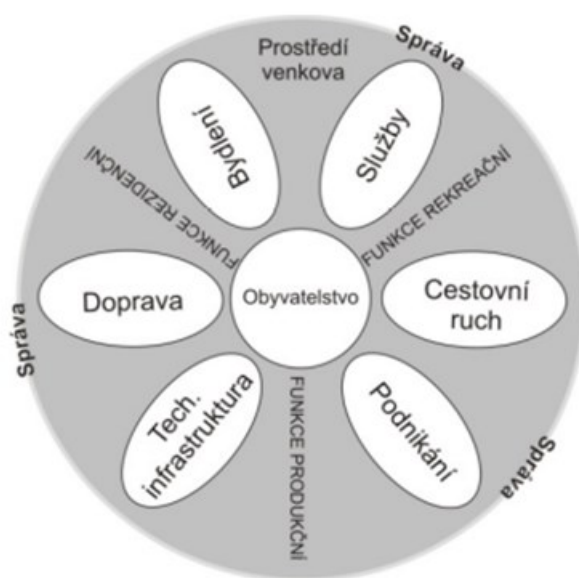
- statistická – venkovské sídlo je takové sídlo, které má méně než stanovený počet obyvatel.

Venkovská sídla jsou v mnohem větší míře propojena s okolní krajinou, kterou formuje zemědělství a lesní hospodářství (Hlaváček a Hruška, 2021). Zemědělství je tedy odvětví, které nezbytně zasahuje do krajiny (Poláková, 2018, str. 5), z čehož vychází dominantní funkce **venkovské krajiny**, kterou je zemědělská výroba a produkce potravin (Svobodová, Věžník, 2014, str. 10).

1.2 Funkce venkova

Podle Svobodové et al. (2011, str. 35) plní venkov tři základní funkce – produkční, rezidenční a rekreační. Pro kvalitní život na venkově je nutné, aby se všechny funkce rozvíjely rovnoměrně, s ohledem na daná specifika regionu. Se všemi těmito funkcemi pak souvisí environmentální hledisko, tedy kvalita životního prostředí.

Na obrázku 1 jsou znázorněny složky venkova, z kterých vychází jeho funkce. Jednotlivé složky a funkce se vzájemně ovlivňují a prolínají. Rozvoj jedné funkce pak ve většině případech pozitivně ovlivňuje i rozvoj ostatních (Svobodová et al., 2011, str. 36).

Obrázek 1 - Funkce venkova a jejich kontext

Zdroj: Svobodová et al., 2011, str. 35

1.2.1 Rezidenční funkce

Zvýšení životní úrovně a změny životního stylu způsobilo zájem některých obyvatel žít v čistém a klidném prostředí bez ruchu města. Proto se venkovské prostředí stává cílovou destinací migrantů z měst (Šimon a Ouředníček, 2010).

Rezidenční funkce venkova je v současnosti nejvýznamnější funkcí venkova, která je ovlivněna procesem suburbanizace (přesun obyvatel, jejich aktivit a některých funkcí z jádrového města do jeho zázemí) a kontraurbanizací (stěhování obyvatel z města do exponovanějších oblastí za současné snižující se intenzity propojenosti) (Šimon a Ouředníček, 2010). Suburbanizace se u nás projevuje v rámci aglomerací, kdy v jádrových aglomeracích dochází ke stagnaci nebo úbytku obyvatel a k nárůstu obyvatel dochází v přilehlých obcích. Z tohoto důvodu je suburbanizace propojena s celou řadou jevů a faktorů, jak pozitivního, tak negativního charakteru (Wokoun, Mates a Kadeřábková, 2011, str. 55-56).

Podle Wokouna, Matese a Kadeřábkové (2011, str. 56) se v České republice vyskytují stejné preference bydlení v suburbanizované zóně jako ve vyspělých státech, kterými jsou například:

- ceny pozemků (ve venkovských sídlech jsou nižší než v městských),
- náklady na bydlení (vysoké nájemné v městských oblastech),
- preference bydlení (bydlení v rodinných domech),
- ekologické podmínky,
- sociálně patologické jevy (neustále se zvyšující kriminalita ve městech).

1.2.2. Produkční funkce

Tradiční venkov, kde hrála dominantní roli zemědělsko-výrobní funkce, samozásobitelství a konzervatismus, je v současné době již do značné míry neexistující prostředí. I přes to, že zemědělství hraje stále hlavní roli při utváření venkovské krajiny, většina obyvatel venkova je z ekonomického hlediska závislá na nezemědělských aktivitách vykonávaných v městských oblastech (Svobodová, 2011, str. 50). Pro rozvoj venkova jsou však potřeba ekonomicky úspěšné a konkurenceschopné zemědělské podniky, které výrazně přispívají k ochraně, obnově a zlepšení ekologicky stabilní krajiny (Poláková, 2018, str. 67).

Dle Polákové (2018, str. 67-68) lze zvýraznit přínosy zemědělské činnosti, které by měla produkovat, protože to jsou přínosy, které vyžaduje společnost, přestože za ně nejsou zemědělci nijak honorováni při prodeji svých produktů spotřebitelům. Tyto přínosy zahrnují:

- jakost a dostupnost podzemní vody,
- odolnost proti povodním (kapacita zádržnosti vody v krajině),
- protierozní ochranu,
- ochranu humózních složek půdy,
- stabilitu klimatu – emisí skleníkových plynů a zásob přírodního uhlíku v rostlinné pokrývce a zemědělských půdách,
- kvalitu ovzduší a další.

Rozvojový potenciál obcí závisí na ekonomickém zajištění občanů, kteří v obci žijí. Venkovské obce v zásadě nenabízejí dostatečné množství pracovních míst pro své občany, kteří tak do svých zaměstnání musí dojíždět. Koncentrace podniků ve městech jde pak ruku v ruce s koncentrací služeb a obchodů poblíž těchto podniků. Tyto procesy vedou ke vzniku a rozvoji měst, kde se zhušťují ekonomické aktivity a značná část obyvatel, kteří na těchto aktivitách participují. Ve venkovských oblastech se pak koncentrují takové podniky, které jsou náročné na prostor (lesnictví, dřevozpracující průmysl apod.). Služby jsou zde tak zastoupeny v menší intenzitě a uspokojují pouze některé potřeby obyvatel (Bernard et al., 2011, str. 133)

1.2.3. Rekreační funkce

Současný venkov je charakteristický vysokým růstem rekreační funkce, která se v České republice začala prosazovat přechodem z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní, což nastartovalo zvýšenou poptávku po venkovském prostředí jako místu k trávení volného času (Svobodová, 2011, str. 69). S tím souvisí pojem druhé bydlení, což je část objektů, které tvoří chaty a rekreační domky, jež jsou vybudované za účelem rekreace a jsou využívány převážně na omezené časové období (víkendy, prázdniny). Bývají lokalizovány v původních venkovských sídlech, která byla závislá na zemědělské činnosti a kde by nové venkovské osídlení pravděpodobně nikdy nevzniklo (např. lesnatá, strmá, špatně dostupná údolí apod.). Mezi další typy druhého bydlení se řadí tzv. holandské vesničky, což jsou rekreační areály, které byly budované převážně pro nizozemskou klientelu. Jedná se zcela o odlišné uspořádání

objektů v prostoru ve vztahu k okolí – na relativně malé ploše areálu je umístěno velké množství typů rekreačních objektů. K dalším znakům lze zařadit i cizorodost v areálu k okolnímu prostředí, izolovanost a uzavřenost vůči okolí a s tím související omezené vazby a kontakty s rezidenty. Pro obec mají tyto areály výhody i nevýhody. Mezi výhody patří vědomí o výskytu rekreatantů, kteří odvádějí určité poplatky místním úřadům. Zatímco u individuálně vlastněných objektů cizinci, obec někdy ztrácí přehled a je vůči nim i bezmocná. Mezi přínosy pro rezidenty se řadí zvýšená zaměstnanost a zisky z prodeje zboží a služeb, ale obecně je spíše negativně vnímán pohyb rekreatantů v obci a problémy s dopravou (Horáková a Fialová, 2014, str. 75, 85–88).

2. VÝVOJ ČESKÉHO VENKOVA

Český venkov se podobně jako ten v jiných oblastech střední Evropy vyvíjel v dlouhém staletí, kdy se postupně přeměňoval a od původní převážně zemědělské funkce se rozmohl k mnohem větší variabilitě funkcí (Perlín, 1998, str. 4-5).

2.1 Vývoj do roku 1990

V **období před druhou světovou válkou** byl vývoj venkova na českém území srovnatelný s venkovským územím jinde v Evropě – stabilní zemědělská výroba, značná angažovanost společnosti a s tím související bohatý kulturní a společenský život, silná role místních autorit. Svůj dopad měla sice v tomto období celosvětová hospodářská krize, ale základ života obyvatel zůstal stejný a jednotlivé vesnice byly dá se říct soběstačné. Zásahem do českého venkova byl až rok 1938, kdy došlo k odsunu Čechů ze Sudet. Českým obyvatelům byl zabaven jejich nemovitý majetek, který často tvořil podstatu jejich živobytí. Do života lidí se promítaly také různé protektorátní příkazy a zákazy, povinné odvody státu nebo vyvlastňování půdy (Klufová, 2015, str. 82).

Nejvýraznější změny postihly český venkov po druhé světové válce a po roce 1989. Vývoj zemědělství po druhé světové válce byl poznamenán kolektivizací, kdy například v roce 1949 změnilo vlastníka téměř čtyři miliony hektarů zemědělské půdy – přibližně jedna třetina její celkové rozlohy (Wokoun, Mates a Kadeřábková, 2011, str. 34). **Kolektivizace** vycházela z předpokladu, že na větších zemědělských pozemcích lze dosáhnout zvýšené produktivity práce. V tradičních venkovských lokalitách tak byla zakládána zemědělská družstva. Její uplatňování však vedlo k velkým ekonomickým i společenským zásahům do jinak konzervativního a stabilního venkova. Zájem na kolektivizaci neměli převážně velcí sedláci, protože byla vedena proti jejich soukromému hospodaření. V rámci nového režimu byly i výrazně omezeny aktivity neformálních spolků a sdružení. Z ekonomického hlediska však byla kolektivizace hodnocena spíše pozitivně, kdy se ve velmi krátkém období podařilo zvýšit rozlohy obdělávaných polí a díky nové technice i produktivita práce (Perlín, 1998., str. 8).

Období mezi lety 1949 a 1959 bylo především obdobím hromadného zakládání **zemědělských družstev** a **státních podniků**. Na konci tohoto období byli soukromí rolníci v naprosté menšině a byla dosažena rozhodující změna ve vlastnictví půdy. Následující roky probíhaly pod heslem „co obec, to družstvo“. Životní úroveň zemědělců byla v tomto období

na nízké úrovni, což je nutilo k migraci za prací převážně do nově vznikajících nebo stávajících průmyslových center a do velkých měst (Wokoun, Mates a Kadeřábková, 2011, str. 34-35). Došlo také k zásahům do venkovského osídlení, kam se řadí odsun Němců ze Sudet, kdy se značně změnilly vlastnické vztahy a venkov se vysídlil. Dosídleny pak byly především města a větší obce, malé obce byly dosídleny ve značně menším rozsahu a mnoho z nich také zaniklo (Klufová, 2015, str. 83). K **depopulaci českého venkova** přispěla i dlouhodobá selektivní emigrace, kdy nejčastěji z venkova odcházeli vzdělání, mladí a podnikaví. Důsledkem byla nepříznivá věková a vzdělanostní struktura. Klesal počet pracovních příležitostí na venkově, což bylo také následkem mechanizace zemědělství a útlumu živností. Na rozdíl od vývoji v západní Evropě, kde rozsáhlá suburbanizace přispěla k prolínání venkovských a městských území, v socialistickém Československu byla zachována ostrá fyzická hranice mezi venkovem a městem (Bínek, 2007, str. 15). Po roce 1953 dochází k mírnému uvolnění a jednotliví sedláci postupně získávali významnější pozice, avšak v systému zemědělských družstev. Zemědělská výroba se dostává zcela pod kontrolu státu (Perlín, 1998, str. 8-9).

V životě na venkově se do konce 60. let projevovaly snahy co nejvíce přiblížit životní styl na venkově tomu, který je ve městech. Důsledkem byl odklon od tradiční venkovské architektury, kdy městské vily a panelové bytové domy postupně nahrazovaly tradiční venkovská stavení. V některých oblastech však do jisté míry stále fungoval tradiční venkovský život, kdy se držely svátky, které byl režim ochotný tolerovat, nepřišel tam technologický pokrok (televize aj.) a moderní životní styl, vesničané udržovali staré statky a chalupy. Na vývoj venkova měly výrazný vliv procesy **urbanizace** a industrializace, jejichž důsledky mohou být jak pozitivní, tak také negativní. Z hlediska počtu obyvatel se projevily v poklesu obyvatel žijících na venkově ve prospěch zvýšení počtu obyvatel ve městech a snížením počtu obyvatelstva pracujícího v zemědělství a v lesním hospodářství ve prospěch služeb a průmyslu (Klufová, 2015, str. 84-85).

Od 70. let se zemědělská výroba začíná soustřeďovat do **velkých zemědělských podniků** a s tím jsou rušeny malé zemědělské podniky v nestřediskových obcích (Klufová, 2015, str. 85). Současně se koncentruje také živočišná výroba do velkoobjemových stájí, což mělo negativní důsledky na životní prostředí (Perlín, 1998, str. 9). Došlo také k útlumu ekonomických aktivit v malých obcích, kdy zanikly malé obchůdky a pohostinství (Klufová, 2015, str. 86). Místo nich vznikají kromě kulturních domů také nákupní střediska a vesnice ztrácí ekonomický i sociální význam. Kromě ekonomických aktivit byly postupně

koncentrovány existující spolky, kdy jejich činnost se stala pouze formální nebo úzce zaměřená na odbornou nebo zájmovou bázi. Na českém venkově dominovaly Dobrovolné hasičské sbory, tělovýchovné jednoty zaměřené na fotbal a spolky myslivců, zahrádkářů či chovatelů drobného zvířectva. Kromě koncentrace se v tomto období začala prosazovat také **rekreace formou chataření a chalupaření**. Chataření bylo koncipováno do oblastí v blízkosti měst, kde vznikaly tzv. chatové osady. K chalupaření se využívala uvolněná obydlí v malých vesnicích, kde původní domy jsou využívány jako chalupy buď původními majiteli, kteří se například odstěhovali do měst, nebo dalšími lidmi, jež dosud neměli k této lokalitě vztah, ale využívají ji jako formu rekreace a odpočinku (Perlín, 1998, str. 10).

2.2 Vývoj po roce 1990

Po roce 1990 došlo jak v celé společnosti, tak také na venkově, k mnoha změnám. Mezi ně se především řadí návrat k tradičním vlastnickým vztahům, postupná liberalizace společenského a ekonomického života a demokratická forma vlády, která například vedla k **znovuzavedení obecní samosprávy** (Perlín, 1998, str. 11). Transformace systému místní veřejné správy byla jedním z procesů, které následovaly po pádu komunistického režimu. V roce 1990 byli ve většině obcí vyměněni vedoucí pracovníci národních výborů tak, aby se odstranilo monopolní postavení komunistické strany. Nahrazení byli převážně poslanci, kteří zastupovali Občanské fórum, a tak často vstupovali poprvé do politického života a neměli dostatek zkušeností nejen v místní správě, ale v řízení vůbec. Zejména v malých obcích často zůstávali ve vedení obce dosavadní funkcionáři národních výborů, protože v očích veřejnosti byli spojeni s rozvojem obce bez ohledu na jejich dřívější komunistické angažmá. Dominantními principy reformy byly demokratizace, decentralizace a de-etatizace, kdy se předčasně ukončilo volební období národních výborů a místo nich byli demokraticky zvoleni obecní orgány, víceméně ve stejné podobě, která je známa dnes. Dále to bylo zavedení místní samosprávy a její oddělení od správy státní a oddělení přenesené a samostatné působnosti u obcí. V rámci de-etatizace došlo v roce 1991 k převedení některého státního majetku do majetku obcí. Následně byly principy obecního zřízení stvrzeny také Ústavou České republiky, která například stanovuje, že *„územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu, jsou veřejnoprávními korporacemi, které mohou mít vlastní majetek, hospodáří s ním podle vlastního rozpočtu a jsou spravovány voleným zastupitelstvem“* (Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky). Naše

obecní zřízení patří mezi systémy veřejné správy, které byly nastaveny v postkomunistických evropských zemích (Bernard et al., 2011, str. 47-51).

Tabulka 1 - Vývoj počtu obcí na území ČR

Rok	1990	1992	1994	2000	2001	2002	2007	2012	2015	2020	2023
Počet obcí	4 100	6 097	6 230	6 251	6 258	6 254	6 249	6 251	6 253	6 258	6 258

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Tabulka číslo 1 ukazuje, že mezi lety 1990-1994 se počet obcí zvýšil zhruba o polovinu, příčina byla v rozpadu velkého počtu hlavně venkovských obcí a osamostatnění jejich částí. Spočívalo to především z navrácení jejich samostatného postavení, které v minulém režimu ztratily. Dalším důvodem mohly být i ekonomické výhody a snaha vyhnout se diskriminaci ze strany střediskových obcí, ke kterým byly připojeny, nebo antipatie mezi jednotlivými sousedními obcemi a osobní konflikty politických představitelů jednotlivých částí obce (Bernard et al., 2011, str. 56). V dalších letech počet obcí nadále stoupal, ale s výrazně menšími nárůsty a zastavil se v roce 2001.

V počátku devadesátých let byl **rozpad obcí** chápán pozitivně, jako součást demokratizace, nicméně později se ukázalo, že vysoký nárůst počtu obcí může mít zejména na malé obce nepříznivé důsledky, do kterých se podle Bernarda et al. (2011, str. 58) řadí například nízké obecní rozpočty, ze kterých není možné financovat náročnější projekty, rizika korupce a vzniku příbuzenských a klientelistických uskupení nebo neschopnost získat potřebný počet kandidátů do obecního zastupitelstva. Mezi výhody velkého počtu obcí malého rozměru se naopak řadí menší vzdálenost mezi občany a místními politiky, ať už sociální nebo fyzická, lepší přehled o jednotlivých občanech, jak se chovají a co od nich lze očekávat a snazší mobilizace občanů při pořádání různých veřejných akcí, kdy je u nich silnější pocit souzáležitosti a místní příslušnosti (Bernard et al., 2011, str. 59).

Tabulka 2 - Počet obyvatel v jednotlivých velikostních skupinách obcí na území ČR
v tis. obyvatel

Velikostní skupina obce	Rok							
	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011	2021
0-199	515	282	205	75	168	205	191	178
200-499	1 327	1 084	927	526	640	663	653	654
500-999	1 256	1 310	1 249	952	856	894	940	961
1 000-1 999	994	1 163	1 090	972	893	904	1 002	1 082
2 000-4 999	1 134	1 322	1 204	1 183	1 054	1 119	1 228	1 292
5 000-9 999	635	799	844	947	911	898	933	943
10 000-19 999	526	702	819	1 107	998	965	956	951
20 000-49 999	684	742	753	1 148	1 199	1 220	1 329	1 297
50 000-99 999	296	476	877	1 234	1 173	1 232	879	798
100 000+	1 530	1 691	1 841	2 149	2 410	2 130	2 325	2 367

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Tabulka číslo 2 ukazuje, že v posledních letech se podíl obyvatel žijících ve městech dále nezvyšuje. Mezi městy a venkovem stále zůstává intenzivní migrace, ale oproti předchozímu období, kdy značně převažovala migrace z venkova do měst, převažuje migrace obousměrná. Intenzita dojížděky za prací však zůstává vysoká, nezvyšuje se tedy koncentrace obyvatel v městech, nýbrž spíše koncentrace progresivních činností. Tradiční rozdělení na město a venkov má stále více pouze symbolický a historický význam, v realitě je pak nahrazeno kontinuem míst s různými typy rysů venkova a města. Důležitou součástí je zde také **suburbanizace**. Život ve městech přestal být pro obyvatele atraktivním cílem, jako tomu bylo dříve, ale spíše všední nezbytností. Lidé se tak začali obracet k venkovu jako k ideálnímu místu pro rekreaci a odpočinku od znečištěného a dopravně zatíženého města. Mezi hlavní projevy lze zařadit chalupaření a venkovskou turistiku. Tento zájem pak v některých případech umožnil samotné přežití venkovských sídel (Binek, 2007, str. 15-18).

Mezi lety 1991 a 1998 došlo k útlumu **zemědělství**, který byl způsoben tím, že zemědělské politiky podporovaly privatizaci, uplatňovaly velké množství prostředků na investiční pomoc a regulaci trhu, snižoval se počet pracovníků v zemědělství. Pokles byl také způsoben transformací ekonomiky a asociační dohodou v jejíž důsledku se do České republiky dovážely zemědělské produkty (Poláková, 2018, str. 109-110). Co se týká zemědělských družstev, tak se jasně vymezila vlastnická práva jednotlivých členů, kdy členové, kteří už v něm nepracovali z něho byli vyplaceni. Většina zemědělských podniků – pokračovatelů zemědělských družstev a velkých JZD, byla zachována, a i v současné době jsou naprosto dominující. Podíl soukromých zemědělců nebo rodinných farem se prakticky nezvýšil. Co se týká zemědělských pozemků, tak ty byly vydány potomkům jejich původních majitelů, kteří nemají zájem se aktivně starat o svůj majetek, protože často žijí ve městech nebo ve velkých vzdálenostech od vrácených pozemků. Proto svoje pozemky pronajali do užívání převážně větším zemědělským podnikům (Perlín, 1998, str. 12). V letech 1998 až 1999 byl zaznamenán nárůst ekologického zemědělství, v porovnání s rokem 1997 se v těchto letech zvýšil počet ekologicky hospodařících zemědělců o 60,7 %. Od roku 2004 výrazně vzrostly jak podpory zemědělství, tak podpory v rámci rozvoje venkova. Jejich meziroční nárůst činil 27 % za rok 2005 a 16,2 % za rok 2006 (Poláková, 2018, str. 109-110).

V polistopadovém období se mezi pozitivní změny řadí **zlepšení občanské vybavenosti**, kdy i v malých obcích byly postupně obnovovány malé obchůdky, pohostinství nebo provozovny řemeslných služeb. Vznikaly buď na základě privatizace nebo jako nové provozovny. Mezi další pozitivní přínosy lze zahrnout zlepšování stavu životního prostředí na venkově, což mělo oporu také v legislativních nástrojích, rozvoj podnikání nebo zakládání dobrovolných svazků obcí (Klufová, 2015, str. 90-91).

3. AKTÉŘI ROZVOJE VENKOVA

Rozvoj je obecně chápán jako změna stavu, která má pozitivní efekt. V ekonomické perspektivě je předpokládáno, že rozvoj je ekvivalentem růstu a zajistí dobrou kvalitu života. Obecně se má však za to, že jde o velice komplexní jev a nelze ho definovat pouze na základě ekonomických kritérií (Horáková a Fialová, 2014, str. 37), ale jako souhrn sociálních procesů, jejichž prostřednictvím je možné dosáhnout vyšší kvality života v obci. Ekonomický rozvoj je tedy jednou z částí komplexního rozvoje (Bernard et al., 2011, str. 17). Rozvoj musí v nejširším slova smyslu zahrnovat složku ekonomickou, psychologickou, environmentální a sociální. Je třeba zjišťovat také to, kdo a popřípadě co ovlivňuje místní rozvoj a jaké rozvojové potenciály přispívají k úspěšně fungující obci (Horáková a Fialová, 2014, str. 37). Venkov není homogenní prostor a jednotliví obyvatelé mohou mít různé představy o tom, co je pod pojmem rozvoj chápáno a jak by se jejich obec měla rozvíjet. Na venkově krom rezidentů navíc účinkují také další aktéři, kteří v obci mohou žít jak trvale, tak pouze dočasně jako např. turisté. Pro rezidenty bude chápání rozvoje venkova odlišné od chatařů a chalupářů, kteří od pobytu na venkově očekávají především odpočinek. Jiný pohled mohou mít také zahraniční turisté, kteří chtějí trávit čas aktivním způsobem (Horáková a Fialová, 2014, str. 40-41).

Za **úspěšně rozvinutou venkovskou obec** lze považovat takové sídlo, které nabízí dostatečné množství ekonomických příležitostí, jeho poloha a dopravní napojení poskytuje možnosti dojíždět, je populačně stabilní nebo rostoucí s vyváženou věkovou strukturou a je vybaveno takovými službami, kterými je možné uspokojovat základní lidské potřeby – volnočasové aktivity, nákup apod. Dále je toto sídlo esteticky atraktivní, je v něm zdravé životní prostředí, dochází v něm k veřejnému kulturnímu či sportovnímu dění a jeho obyvatelé jsou ochotní participovat na místních aktivitách. Důležitou součástí je také subjektivní spokojenost obyvatel žijících v obci (Bernard et al., 2011, str. 21-22).

3.1 Místní zdroje rozvoje venkova

Místní zdroje venkova se dělí do různých kategorií. Z hlediska obyvatelstva to je přítomnost faktorů ovlivňujících pozitivně jejich život, z rozvojového hlediska to jsou hodnoty, které do obce přilákají nové obyvatele, popřípadě podnikatele či investory a z hlediska návštěvníků to jsou faktory, které ovlivní jejich výběr k návštěvě či pobytu dané obce. Místními zdroji z pohledu obyvatel mohou být např. kvalita životního prostředí, klid, dobrá dopravní dostupnost, možnost volnočasových aktivit nebo pracovní příležitosti. Z pohledu podnikatelů

mohou místními zdroji být objekty a pozemky vhodné pro podnikání, dostupnost dopravních sítí, kvalitní dopravní komunikace, kvalifikovaná pracovní síla apod. A z hlediska návštěvníků jimi mohou být např. atraktivita daného prostoru, sportovní možnosti, výskyt přírodních či historických zajímavostí nebo ubytovací kapacity (Binek, 2007, str. 36).

Dle Binka (2007, str. 37-38) lze místní zdroje venkovských obcí rozdělit do tří skupin:

- **lidské zdroje** – silný pocit sounáležitosti místních obyvatel a s tím související jejich aktivní zapojení do realizace kulturních či sportovních aktivit (např. kulturní tradice, tradiční řemesla, péče o historické památky, fungování sportovních klubů, různá spolková činnost – např. hasiči, důchodci nebo náboženské skupiny), důležitá je také kvalita lidí ve vedení obce, kdy jejich aktivita a schopnosti jsou pro úspěšný rozvoj obce klíčové,
- **přírodní zdroje** – krajina zejména z estetického aspektu, využívání půdy v zemědělství, hospodářsky využívané lesy, minerální prameny, podzemní vody, povětrnostní podmínky – např. možnost stavby větrné elektrárny,
- **hospodářské zdroje** – podnikatelské subjekty v území a s tím související možnost pracovních míst.

Místní zdroje mohou doplňovat také zdroje specifické, kam se řadí např. **rozvíjení potenciálu cestovního ruchu a rekreace**. V některých obcích se může cestovní ruch stát klíčovým rozvojovým potenciálem (Horáková a Fialová, 2014, str. 38-39), který může obcím přinést například nová pracovní místa ve službách, vznik nové volnočasové infrastruktury (odpočívadla), zlepšení péče o vzhled obce nebo její celkové zviditelnění. S rozvojem cestovního ruchu v obci jsou však spojeny i některé obtíže, mezi něž lze zařadit zvýšení dopravní zátěže a potřeba parkovacích míst, rezidenti pak přicházejí o část svého soukromí nebo to může být i problém nevhodného chování některých turistů (Sdružení pro interpretaci místního dědictví ČR a Svaz venkovské turistiky a agroturistiky, 2017).

3.2 Vymezení aktérů rozvoje venkova

Za aktéry rozvoje venkova se považují veškeré instituce či jednotlivci, kteří svými aktivitami vstupují do dění na venkově nebo jsou jeho součástí. Z důvodu velké rozmanitosti venkova existuje široká škála aktérů (Svobodová a Věžník, 2014, str. 31).

Na národní úrovni jsou kompetence v rámci rozvoje venkova rozdělené mezi **Ministerstvo pro místní rozvoj**, které je například garantem programů týkajících se oblasti rozvoje

venkova. Dalším je **Ministerstvo zemědělství**, v jehož rezortu kupříkladu funguje Státní zemědělský intervenční fond, který je odpovědný za provádění opatření rozvoje venkova (Poláková, 2018, str. 208). Posledním významným aktérem na národní úrovni je také **Ministerstvo životního prostředí**, které má na starost záležitosti týkající se životního prostředí ve venkovských oblastech (např. čištění odpadních vod). Ale i ostatní ministerstva mají v kompetenci dílčí části týkající se venkova (podnikání, zaměstnanost apod.) (Svobodová a Věžník, 2014, str. 33). Existují rovněž organizace, které se zabývají rozvojem venkova a působí na státní úrovni. Venkovem s důrazem na jeho hodnoty a tradice se zabývá **Spolek pro obnovu venkova** (založen 1. června 1993), který mj. organizuje měsíční pravidelná setkání členů a hostů, jenž jsou tematicky zaměřena na různé okruhy venkovského života. Spolek spolupracuje také s Evropskou společností pro rozvoj venkova a obnovu vesnice. Nejvýraznější akcí spolku je soutěž Vesnice roku (Spolek pro obnovu venkova České republiky, c2023). Další takovou organizací je **Svaz měst a obcí České republiky**. *„Každodenní práce Svazu je zaměřena především na legislativní činnost v různých oblastech, zejména v oblasti financování obcí, dále pak například v oblasti regionálního rozvoje a rozvoje venkova, bezpečnosti, dopravy, energetiky, školství, kultury, oblasti sociální aj.“* (Svaz měst a obcí ČR, c1993-2023). Organizací, která se rovněž zabývá venkovem je **Sdružení místních samospráv ČR**. *„Sdružení místních samospráv ČR je nevládní apolitickou organizací s celostátní působností, která sdružuje a hájí zájmy obcí a měst v ČR. Ze širokého spektra aktivit ve prospěch samospráv lze zmínit především prosazování spravedlivého dělení daňových výnosů mezi obce a města v ČR (rozpočtové určení daní)“* (Sdružení místních samospráv ČR, c2023).

Na regionální úrovni je počet aktérů, kteří by se zabývaly rozvojem venkova, malý a jedná se tak převážně o některá zájmová uskupení. Mohou ho však z částí ovlivňovat i krajské úřady (Svobodová a Věžník, 2014, str. 33). Pro většinu krajů jsou hlavními partnery v území svazky obcí a vnímají venkovské regiony v širším kontextu. **Krajská samospráva** by tak alespoň obcím měla dávat jasný rámec směřování rozvoje celého regionu (Svobodová, 2011, str. 92).

Na mikroregionální úrovni však hrají docela velkou roli tzv. **místní akční skupiny (MAS)**. Už v 90. letech 20. století si Evropská unie začala uvědomovat, že politika rozvoje venkova je z hlediska rozlohy území, kterou venkova zaujímá, politikou prvořadého významu. Tehdy se poprvé objevil pojem Leader (v češtině Propojení aktivit rozvíjejících venkovskou ekonomiku), který měl původně význam programu, jenž měl podpořit environmentální,

ekonomické, sociální a kulturní rozměry venkova, dnes již má význam metody. Nositelem podporovaných strategií místního rozvoje se měly stát skupiny místní akce, pro něž se v České republice vžil název místní akční skupiny. Leader přišel se zcela novým přístupem, kdy se místo do té doby využívaného principu „shora dolů“, uplatnil postup „zdola nahoru“ (tzv. bottom-up). V praxi to znamenalo, že byla stanovena základní pravidla a už na místní akčních skupinách poté bylo, co ve svém území chtějí podporovat. Leader se tak stal velmi úspěšný, zejména proto, že vytvářel prostor pro místní subjekty, aby se mohly sdružovat a identifikovat potřeby daného regionu (Svobodová, 2011, str. 95-97). Sdružené subjekty zde mají za úkol spolupracovat ve prospěch rozvoje venkova a zemědělství a získávat finanční prostředky z Evropské unie a národních programů (Bernard et al., 2011, str. 61). Pro řadu zemí představoval program Leader převrat v rozvoji či překonání stagnace venkovských oblastí. Přinesl také výsledky v podobě nových pracovních míst, záchrany přírodních hodnot a kulturních památek, stmelení místních obyvatel a omezení jejich odlivu do měst. MAS však mohou skrývat také několik úskalí. Pro některé také tento pojem představuje pouze dotační zdroj z Evropské unie a některé MAS tak byly především mezi lety 2005 a 2008 zakládány pouze za účelem dosažení na evropské peníze (Svobodová, 2011, str. 95-97). Místní akční skupiny vznikají nejčastěji jako seskupení obcí kolem přirozeného centra – největší obce (Bečica, 2013, str. 20). Propojují subjekty z různých sektorů, které působí v mikroregionu do rozvojového partnerství (Poláková, 2018, str. 215). Veřejná správa se podílí na účasti v MAS maximálně jednou polovinou zástupců, druhá polovina je tvořena zástupci neziskových organizací, podnikatelských subjektů nebo občanů (Kotásková a Korcová, 2013, str. 131). Členové MAS musí působit v daném regionu přímo, musí být stanoven statut, stanovy, organizační řád, strukturu, mít strategii pro dané území a být registrována u Ministerstva vnitra (Kotásková a Korcová, 2013, str. 131). V roce 2007 byla také založena Národní síť Místních akčních skupin České republiky, jejímž cílem je *„podporovat činnost místních akčních skupin, rozvíjet jejich vzájemnou spolupráci a přenos zkušeností. Snaží se o monitoring a hodnocení rozvojových aktivit na venkově“* (Svobodová, 2011, str. 98).

Na lokální úrovni je hlavním aktérem samotná **obec**, tu lze označit za možná vůbec nejvýznamnějšího aktéra v oblasti rozvoje venkova. Je to dáno dvěma faktory. Zastupitelé obcí mají postavení opřené o výsledky komunálních voleb, mají tedy autoritu podpořenou faktem, že byli zvoleni, z čehož vyplývá jistá míra důvěry od místních obyvatel. Druhým faktorem je, že obce hospodaří s pravidelným rozpočtem, který představuje nejvyšší finanční zdroj, jenž je možné využít při péči o obec (Bernard et al., 2011, str. 25), řešení rozvojových

problémů a tvorbu přirozeného prostředí pro obyvatele, kteří v něm tráví svůj mimopracovní čas (Bernard et al., 2011, str. 18). Pro život v obci jsou důležité nejrůznější **spolky**, pomocí nichž se posilují komunitní vazby a buduje se společná identita místních obyvatel. Lze je rozlišit na spolky, které vykonávají činnost především pro své členy (fotbal, Sokol, včelaři, myslivci) a spolky, které primárně vykonávají činnost pro veřejnost (folklorní soubory, ochránci přírody) (Svobodová a Věžník, 2014, str. 34-36). K jedním z nejtypičtějším a nejčastějším spolkům patří Sdružení dobrovolných hasičů. Tento spolek se často stává organizátorem místních plesů, zábav nebo jiných slavností otevřených pro všechny obyvatele obce. Vztahové sítě vytvořené uvnitř spolků umožňují obyvatelům obce participovat na lokálních sociálních sítích. Proto i nejmenší obce obvykle alespoň jeden spolek vytvářejí (Bernard et al., 2011, str. 146). Obec by měla takové občanské aktivity na svém území podporovat a spolupracovat s nimi. Jedná se hlavně o finanční podporu jejich aktivit – zejména poskytnutí nutné infrastruktury (hřiště, klubovny apod.). Některé aktivity mohou být realizované také přímo samosprávou. Do této oblasti se počítá i podpora, kterou obec poskytuje **základním školám a školkám**, jejichž jsou poskytovateli. Tyto finanční prostředky se dají považovat za efektivně vynaložené. Usnadňují rodinám s dětmi každodenní provoz, bez nutnosti dojíždění, ale také je díky fungujícím školám a školkám obohacen kulturní a společenský život v obci různými vystoupeními (Bernard et al., 2011, str. 82-84).

Nejdůležitějším aktérem samosprávy v malých obcích je **starosta**, který představuje lokálního leadera. Jeho role může silně determinovat fungování celé samosprávy. Pro úspěšný rozvoj v obci je důležitá schopnost jeho strategického uvažování (Bernard et al., 2011, str. 29-31). Starosta také hraje výraznou roli při získávání dotací z rozpočtu kraje, státu nebo z fondů Evropské unie. Za úspěšného starostu je považován ten, který dokáže sehnat pro obec potřebné dotace a v zásadě jsou to proto právě oni, kdo připravuje dotační projekty (Bernard et al., 2011, str. 82-84).

Pro efektivní a úspěšné řízení rozvoje venkovské obce je rovněž nezbytné stanovit si cíle, které mají být v určitém časovém horizontu dodrženy v koncepčních dokumentech (Svobodová a Věžník, 2014, str. 41). Příkladem takového dokumentu může být Program rozvoje, ze kterého vychází řízení obce jak ze střednědobého, tak také z dlouhodobého hlediska. V něm se mohou odhalit skryté zdroje a možnosti, jež mohou být využity pro další rozvoj (Wokoun, Mates a Kadeřábková, 2011, str. 255).

Pro rozvoj obce je také důležité vytvářet podporu a motivaci k samostatné podnikatelské činnosti, ale měly by se rovněž snažit o své vlastní zapojení do podnikatelské činnosti, což mimo jiné vede ke zvyšování příjmů do obecního rozpočtu (Toth, 2014, str. 19). K zajištění

veřejných statků a služeb slouží podniky pouze ve veřejném vlastnictví, v těchto případech se jedná o **podniky komunální** (Petrách, 2013, str. 221). Jejich efektivní činnost může přispět ke zvýšení konkurenceschopnosti celého regionu. Naplňuje se zde tedy jedno z klíčových poslání veřejné správy obcí a regionů, a to vytváření podmínek pro zajištění komplexního rozvoje území (Lacina a Matoušková, 2013, str. 158–159). Svou roli mohou komunální podniky také hrát v rámci podpory zásad udržitelného rozvoje. Udržitelný rozvoj v obcích lze vnímat jako vzájemnou vyváženost a harmonii mezi ekonomikou, kulturními potřebami, sociálními potřebami a prostředím. Aby se dalo mluvit o udržitelném rozvoji, podpora ekonomického rozvoje ze strany obcí by neměla být na úkor sociálních nebo jiných potřeb veřejnosti. Poskytování veřejných statků prostřednictvím komunálních podniků mohou princip udržitelného rozvoje naplňovat, když skloubí ve svých činnostech sociální a ekonomické cíle. I když jsou tedy převážně zaměřeny na poskytování veřejných služeb, v rámci své doplňkové činnosti mohou také dosahovat zisku. Při udržitelném rozvoji jsou z něho pak podporovány projekty na ochranu životního prostředí nebo preventivní programy pro všechny věkové kategorie obyvatel či takové projekty jako snižování emisí v obci, budování cyklostezek apod. Svou roli mohou také komunální podniky hrát v procesu plánování rozvoje obcí. Čím více partnerů se do procesu strategického plánování zapojí, tím je větší možnost, že se definují hlavní rozvojové problémy. Obce se obecně setkávají s nízkým zájmem podnikatelského sektoru k zapojení do společných diskuzí. Podnikatelské subjekty, které založí přímo obce pak mohou být více informovány o přípravách a významu rozvojových dokumentů a zastoupit tak z části i soukromý podnikatelský sektor (Toth, 2014, str. 68-71).

Nelze však přehlédnout, že struktura obcí v České republice rozvojové působení místních samospráv limituje (Bernard et al., 2011, str. 25). Je to dáno malou velikostí obcí, které mají nedostatek finančních prostředků, jenž jsou potřeba ke zvýšení atraktivity zdejšího života. Ke každodennímu osobnímu či pracovnímu životu je však zásadní vybavení obce službami – školními a zdravotnickými zařízeními, aktivními zájmovými spolky (fotbalové kluby, divadelní spolky apod.), ale zejména je to dopravní a technické vybavení obce (Poláková, 2018, str. 215). Malé obce mají jen malou ekonomickou funkci a výše rozpočtu jim neumožňuje financovat veškeré aktivity, které by místní rozvoj podpořily (Bernard et al., 2011, str. 25). Aby jednotlivé obce zvýšily své šance tyto služby poskytovat, je zde častá spolupráce mezi obcemi (Poláková, 2018, str. 215), která má nejčastěji formu **dobrovolných svazků obcí**. Toto pojetí spolupráce dává venkovským obcím určitou jistotu v jejich

samostatnosti a v tom, že se nebudou muset slučovat s jinými většími obcemi (Wokoun, Mates a Kadeřábková, 2011, str. 177). Dobrovolné svazky obcí obvykle vznikají pro územně ucelenou oblast, která je vymezena přirozenými přírodními, historickými nebo technickými hranicemi. Svazky obcí často působí jako katalyzátor pozitivního rozvoje venkovských oblastí, mohou být také nástrojem k překonání nedostatečné personální kapacity či vybavení místní samosprávy. Vykonávají však pouze činnosti v samostatné působnosti obcí. Ve svazku obcí mají jistou rozhodovací pozici starostové, kteří v nich však prioritně řeší zájmy své obce. Proto zde může být také individualismus, kterým se sužuje prostor pro efektivní spolupráci. V kontextu rozvoje venkova se tudíž někdy využívají manažeři rozvoje (např. manažer svazku obcí), kteří působí ve vymezeném rámci své činnosti. Každodenní náplní jejich práce může být příprava projektů a získávání dotací (Poláková, 2018, str. 215-216).

Rozvojový potenciál celé řady svazků obcí je však nevyužitý z důvodu nedořešených základních procesních, organizačních a ekonomických otázek, a tím nedochází ke vzájemné spolupráci mezi obcemi (Svobodová, 2011, str. 94). Hlavními kroky pro zlepšení fungování svazku obcí podle Svobodové (2011, str. 95) jsou:

- účelně nastavit vnitřní procesy svazku,
- nalézt způsobilého manažera svazku,
- plánovat jak na úrovni jednotlivých obcí, tak na úrovni svazku daných obcí,
- předávat svazku úkoly, které jsou pro něj vhodné,
- založit rozvojový fond alespoň na zajištění přípravy projektů.

Role, schopnosti, možnosti a zájmy jednotlivých aktérů se různým způsobem prolínají, ale základním motivem by měla být jejich spolupráce a využití jejich silných a slabých stránek (Svobodová, 2011, str. 89).

4. ANALÝZA VYBRANÝCH VENKOVSKÝCH OBCÍ

Pro analýzu byly vybrány tři obce – Cerekev nad Loučnou, Vraclav a Němčice. Všechny tyto tři obce se nachází v Pardubickém kraji, každá však v jiném okresu. Cerekev nad Loučnou leží v okrese Svitavy, Vraclav v okrese Ústí nad Orlicí a Němčice v okrese Pardubice. Všechny tři obce pak mají do 1 000 obyvatel, kdy se pohybují okolo hranice 800 obyvatel. Rozlohou je největší obec Vraclav, která je zhruba 1,5krát větší než obec Cerekev nad Loučnou a více jak 5krát větší než obec Němčice. Lze tak vyvodit, že nejvyšší hustotu zalidnění má obec Němčice. Cerekev nad Loučnou a Vraclav by se daly označit za typicky venkovské obce, jejich vznik je datován zhruba o 400 let dříve, než vznikla obec Němčice, která se dá označit za příměstskou obec, jež leží v blízké vzdálenosti ke krajskému městu Pardubice, na které je mj. napojena i linkou městské hromadné dopravy. Blízkou dojezdovou vzdálenost pro Němčice představuje také další krajské město Hradec Králové. Naopak Cerekev nad Loučnou i Vraclav leží v poměrně velké vzdálenosti od krajského města, i od svých okresních měst a patří tak do spádové oblasti menších měst. Pro Vraclav to je převážně Vysoké Mýto, kdy ostatní města už jsou poměrně více vzdálená a Cerekev nad Loučnou leží mezi dvěma městy – Vysokým Mýtem a Litomyšlí. Pro srovnání byly proto vybrány tyto tři obce, kdy Vraclav a Cerekev nad Loučnou by si mohly být v leccem podobné, zatímco obec Němčice, jako představitel spíše novější a „modernější“ venkovské obce, by mohla vykazovat určité rozdíly. Všechny tři obce znázorněné na mapě Pardubického kraje ukazuje obrázek číslo 2.

Obrázek 2 - Mapa Pardubického kraje s vyznačením analyzovaných obcí

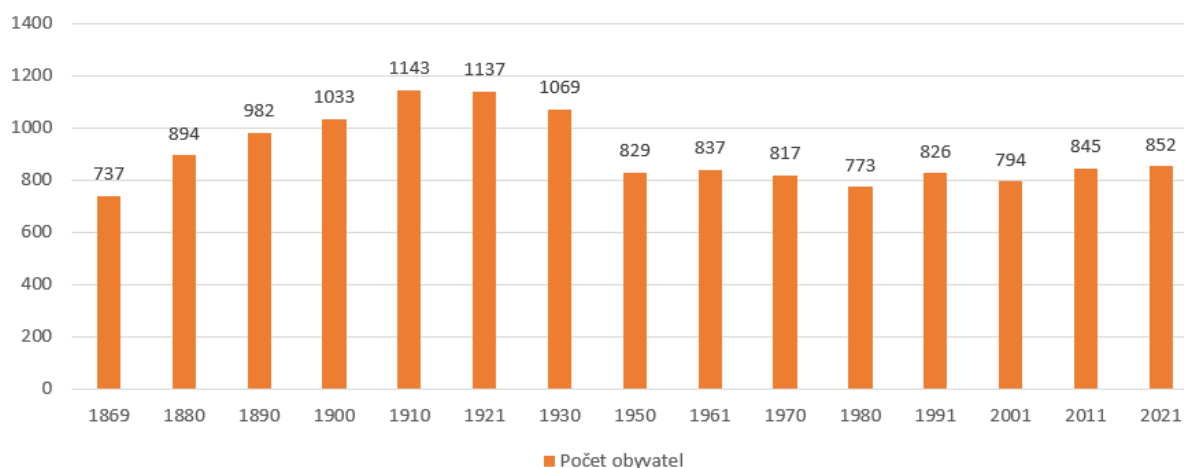
Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

4.1 Cerekvice nad Loučnou

Obec Cerekvice nad Loučnou se nachází v Pardubickém kraji v okrese Svitavy. Nejbližšími městy jsou vzdušnou čarou zhruba 7 kilometrů vzdálené Vysoké Mýto a stejně tak vzdálená Litomyšl, která je pro Cerekvici obcí s pověřeným obecním úřadem a s rozšířenou působností. Obec se dělí na dvě části – Cerekvice nad Loučnou a Pekla (Český úřad zeměměřický a katastrální, c2021-2022). První historické zmínky o obci pochází ze 12. století a mezi vybrané milníky patří rok 1885, kdy byla zahájena činnost železniční dráhy Choceň – Litomyšl, která vede také přes Cerekvici. V roce 1950 zde bylo založeno JZD a v době komunistického totalitního režimu se obec stala obcí střediskovou (sdruženy byly 4 obce), po pádu režimu došlo k osamostatnění (Obec Cerekvice nad Loučnou, c2023).

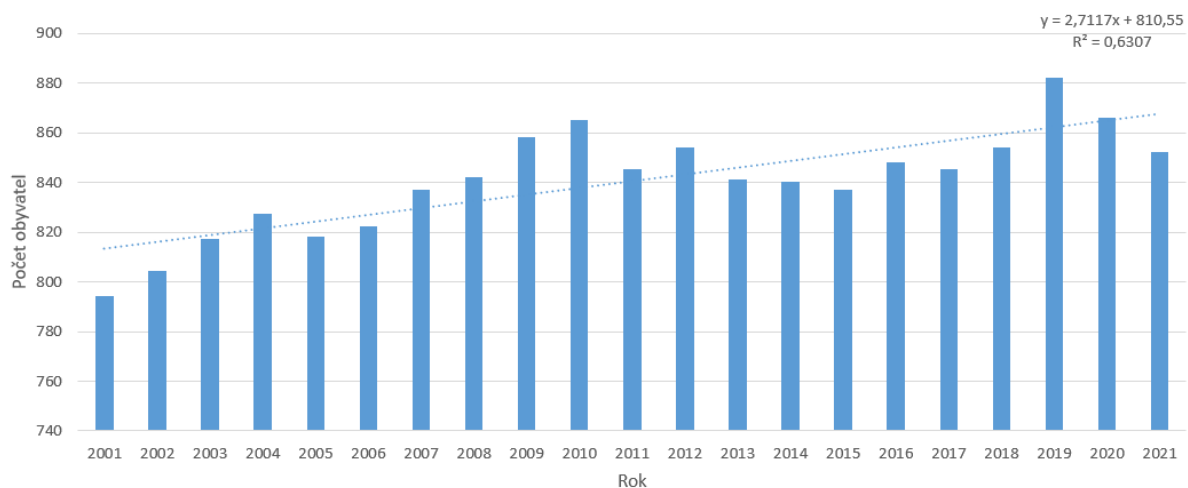
4.1.1 Vývoj počtu obyvatel

Na obrázku číslo 3 lze vidět, že nejvíce obyvatel měla obec v období mezi světovými válkami, kdy přesahovala hranici 1 000 obyvatel. Po skončení 2. světové války je patrné vysídlení obce, projevuje se zde tedy vysídlování venkova za období socialismu v Československu, kdy lidé odcházeli do měst především za prací. Cerekvice nad Loučnou se pak od té doby drží stále v podobných číslech počtu obyvatel, k žádnému výraznému příslunu či odsunu obyvatel nedošlo. Mírné zvýšení počtu obyvatel je patrné po roce 2001.

Obrázek 3 - Vývoj počtu obyvatel obce Cerekvice nad Loučnou od roku 1869 do roku 2021

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Obrázek 4 - Vývoj počtu obyvatel obce Cerekvice nad Loučnou od roku 2001 do roku 2021

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Obrázek číslo 4 pak ukazuje počet obyvatel v každém roce mezi lety 2001 a 2021. Mírné zvyšování počtu obyvatel však lze sledovat zhruba na přelomu desetiletí. Tato situace je srovnatelná se situací v celé České republice, kdy se někteří obyvatelé začínají čím dál více obracet k venkovu jako místu k životu ve zdravém životním prostředí a nepřevažuje už tak migrace do měst, jako tomu bylo v předcházejících letech. Lineární spojnice trendu má rostoucí charakter, počet obyvatel se v celkovém pojetí tedy zvyšuje, což jde teoreticky předpokládat i v budoucích letech.

Co se týká věkové struktury obyvatel obce Cerekvice nad Loučnou, tak tu ukazuje tabulka číslo 3. V tabulce se nachází koeficient růstu každé věkové kategorie v lichých letech v období mezi lety 2001 a 2021 a její podíl na celkovém počtu obyvatel obce v daném roce. Nejvyšší průměrný koeficient růstu se nachází u obyvatel, kteří jsou v důchodovém věku (65 let a více), jejich podíl na celkovém počtu obyvatelstva zároveň ve sledovaném období stoupl zhruba o polovinu. Zde se tedy projevuje celkové stárnutí obyvatelstva, zejména na venkově. Lze pozorovat, že až do roku 2011 se nedalo mluvit o negativní věkové struktuře, kdy počet obyvatel v dětském věku přesahoval počet obyvatel ve věku důchodovém, nicméně v posledních sledovaných letech tomu už bylo naopak. Co se tedy pak týká obyvatel v dětském věku, jejich počet a podíl na celkovém počtu obyvatel se ve sledovaném období takřka nezměnil. U obyvatel v produktivním věku (15-64 let) došlo k poklesu jak v jejich počtu, tak v jejich podílu na celkovém počtu obyvatel ve prospěch těch v důchodovém věku. Mírné zvýšení jejich počtu bylo v nedávné době v roce 2019, kdy byly na okraji obce

vystaveny nové rodinné domky. Obec získala prodejem pozemků od roku 2010 zhruba 10,5 mil. Kč (Monitor-státní pokladna, 2023).

Tabulka 3 - Věková struktura obce Cerekvice nad Loučnou mezi lety 2001 a 2021

Rok	Věková kategorie								
	0-14 let			15-64 let			65 let a více		
	Počet	Koeficient růstu	Podíl	Počet	Koeficient růstu	Podíl	Počet	Koeficient růstu	Podíl
2001	141		18 %	578		73 %	75		9 %
2003	117	82,98 %	14 %	626	108,30 %	77 %	74	98,67 %	9 %
2005	110	94,02 %	13 %	630	100,64 %	77 %	78	105,41 %	10 %
2007	112	101,82 %	13 %	639	101,43 %	77 %	86	110,26 %	10 %
2009	105	93,75 %	12 %	655	102,50 %	76 %	98	113,95 %	11 %
2011	110	104,76 %	13 %	620	94,66 %	76 %	115	117,35 %	14 %
2013	124	112,73 %	15 %	596	96,13 %	71 %	121	105,22 %	14 %
2015	129	104,03 %	15 %	578	96,98 %	69 %	130	107,44 %	16 %
2017	135	104,65 %	16 %	561	97,06 %	66 %	149	114,62 %	18 %
2019	154	114,07 %	18 %	576	102,67 %	65 %	152	102,01 %	17 %
2021	153	99,35 %	18 %	538	93,40 %	63 %	161	105,92 %	19 %
Geometrický průměr		100,82 %			99,29 %			107,94 %	

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Tabulka 4 - Vyjíždka obyvatel obce Cerekvice nad Loučnou za prací a do škol

Údaje		Rok		
		2001	2011	2021
Počet zaměstnaných osob celkem		376	389	384
Vyjíždějící do zaměstnání		349	185	262
z toho	v rámci obce	78	12	80
	v rámci okresu	100	63	79
	v rámci kraje	153	104	171
	do jiného kraje	12	6	12
Žáci, studenti, učni celkem		186	60	112
Žáci vyjíždějící denně mimo obec		55	29	37

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Tabulka číslo 4 ukazuje vyjížďku obyvatel za prací a do škol. Lze pozorovat, že v roce 2001 a 2021 jsou data skoro identická. V Cerekvici pracuje zhruba 20 % zaměstnaných osob, zbytek vyjíždí do zaměstnání mimo obec. Nejvíce z nich vyjíždí v rámci kraje, což je dáno tím, že Cerekvice leží na hranici okresů Ústí nad Orlicí a Svitavy, kdy například nejbližší vzdálené město Vysoké Mýto leží právě už v jiném okrese a je v něm zaměstnáno nejvíce obyvatel Cerekvice, celkem jich v roce 2021 bylo 126 (ČSÚ, cit. 2023). Co se týká žáků a studentů, tak se v obci nachází pouze základní škola, studenti středních škol už tedy musí vyjíždět do jiné obce. Nejvíce jich konkrétně v roce 2021 vyjíždělo do Pardubic a do Vysokého Mýta (ČSÚ, cit. 2023).

4.1.2 Zdroje rozvoje

Mezi místní zdroje pro rozvoj venkova patří zdroje hospodářské, kam se řadí především ekonomické subjekty a s tím i možnost pracovních míst pro zdejší občany. Jejich podrobné rozdělení podle převažující činnosti v roce 2010 a 2022 ukazuje tabulka v Příloze A. Ve sledovaném období se celkový počet podniků v Cerekvici takřka nezměnil. Změny jsou však zřejmé v počtu podniků v konkrétních činnostech. V rámci primárního sektoru, kam patří zemědělství, lesnictví a rybnářství, klesl počet podniků, které by tuto činnost vykonávaly o více jak polovinu. Naopak se více jak zdvojnásobil počet podniků v odvětví průmyslu. Počet stoupl také u podniků v rámci činnosti stavebnictví. Dvouciferné hodnoty počtu podniků pak ještě k roku 2022 dosáhly činnosti profesní, vědecké a technické. Lze tedy říct, že v obci přebírá hlavní iniciativu sektor sekundární na úkor sektoru primárního, který byl dříve typickým pro venkovské oblasti.

Pro srovnání následně bylo zjišťováno, jestli má počet podniků v Cerekvici nad Loučnou vliv na počet trvale žijících obyvatel v produktivním věku v obci. Postup výpočtu závislosti je součástí práce jako Příloha B. Mezi veličinami se nevyskytuje takřka žádný vztah, možnost pracovní příležitosti v obci tak pro obyvatele není teoreticky impulsem pro nastěhování se do obce.

Mezi další zdroje rozvoje venkova patří také aktivita místních občanů v různých spolcích a uskupení nebo pořádání kulturních a sportovních akcí v obci. V Cerekvici nad Loučnou působí jako jeden z typických spolků Sbor dobrovolných hasičů. Ten se účastní krajských, okresních i okrskových soutěží nebo pořádá různé akce – např. loučení s prázdninami (Obec Cerekvice nad Loučnou, c2023). O zábavu občanů se od roku 1951 taktéž stará fotbalový

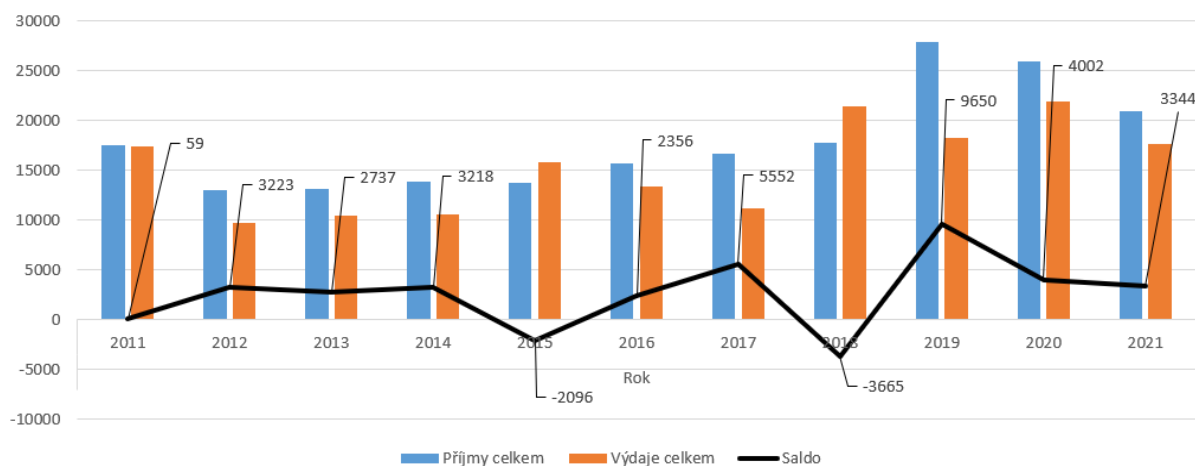
klub TJ Slavoj Cerekvice nad Loučnou, který momentálně působí v Okresním přeboru Svitavy (TJ Slavoj Cerekvice nad Loučnou, c2023).

Místní zdroje venkovských obcí pak doplňují taktéž zdroje specifické. Sem se řadí především cestovní ruch v obci a možnosti rekreace. Cerekvice nad Loučnou se nachází v pozvolném údolí tvořeném povodím řeky Loučné. Za dominantu obce lze označit kostel svatého Václava. Mezi další pamětihodnosti patří několik domů v historickém centru a celá řada soch a křížků. Obec představuje výchozí bod při návštěvě okolní krajiny, turistických atrakcí, a především při cestě k nedaleké historické lokalitě, velmi navštěvovanému Růžovému paloučku (Nejedlá, c2013). V obci se nachází také koupaliště, které se v letních měsících stává velmi atraktivním místem jak pro zdejší občany, tak pro návštěvníky z širokého okolí.

Co se týká občerstvení, tak je v obci obchod s potravinami a pohostinství, které každodenně nabízí teplé obědy i večere a jejich rozvozy. Popřípadě se může využít i nabídky jídel na koupališti. Ubytování si však turisté musí hledat mimo obec.

Mezi konkrétní aktéry rozvoje venkova se na mikroregionální úrovni řadí místní akční skupiny. I Cerekvice nad Loučnou je jedním z členů, konkrétně pak Místní akční skupiny Litomyšlsko, v jejíž rámci byl například v období 2007-2013 v Cerekvici podpořen dotací LEADER projekt výstavby chodníku na místním hřbitově (Místní akční skupina Litomyšlsko, c2023). Ve větší míře se však Cerekvice nad Loučnou v místní akční skupině neprojevuje, podporovány jsou spíše projekty v jiných obcích.

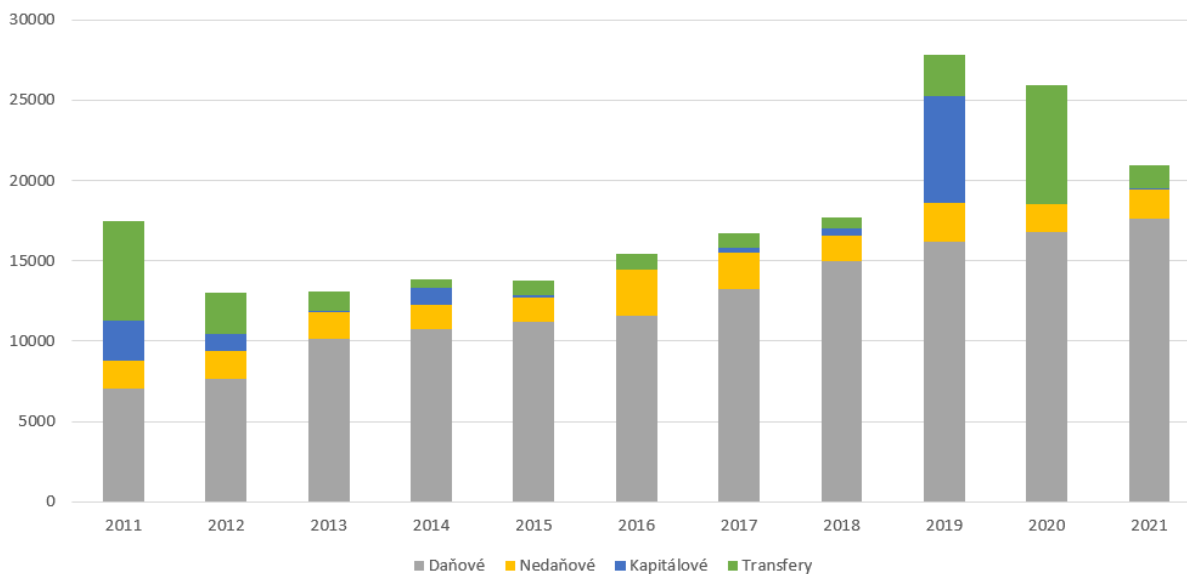
Na lokální úrovni v rámci rozvoje venkova to je pak kromě spolků v obci i samotná obec. Mezi její nástroj pro rozvoj obce lze zařadit rozpočet. Rozpočtové hospodaření Cerekvice nad Loučnou ukazuje obrázek číslo 5. Obec v zásadě hospodáří přebytkově, pouze ve dvou letech v tomto období byl její rozpočet deficitní. V roce 2015 to způsobily vyšší investice do komunálních služeb a do základní školy. V roce 2018 pak obec investovala do pozemních komunikací a do čištění odpadních vod. Naopak výrazný nárůst příjmů je patrný v roce 2019, kdy obec prodala pozemky (Monitor – státní pokladna, 2023). Podrobněji budou příjmy a výdaje obce rozebrány níže.

Obrázek 5 - Rozpočtové hospodaření obce Cerekvice nad Loučnou v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč

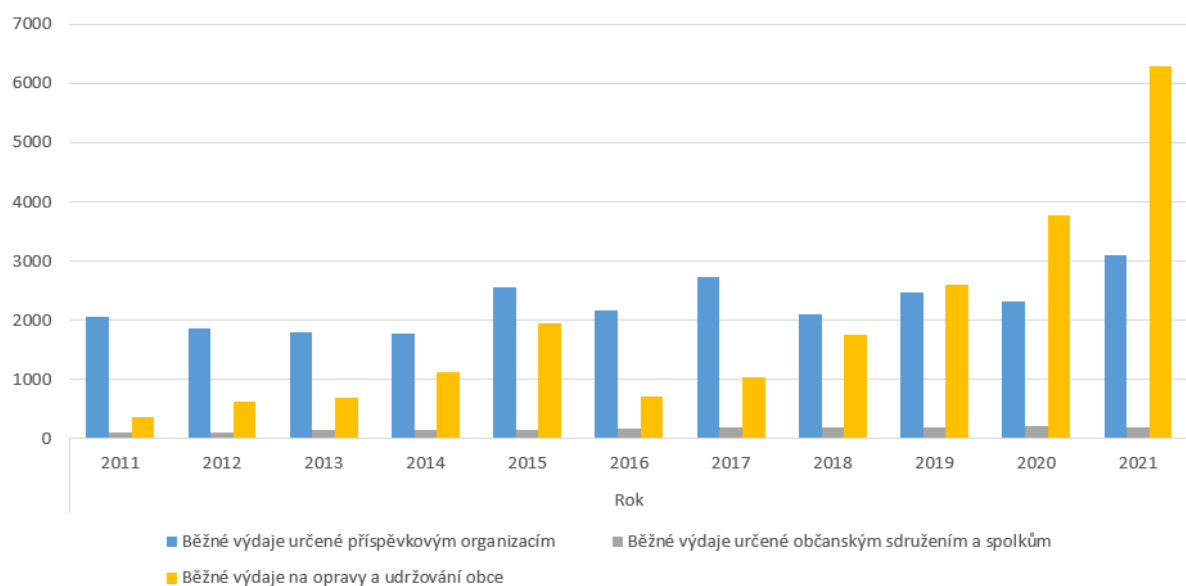
Zdroj: vlastní zpracování dle dat Monitor státní pokladna

Obrázek číslo 6 ukazuje, jak se vyvíjely jednotlivé druhy příjmů obce Cerekvice nad Loučnou od roku 2011 do roku 2021. Daňové příjmy obce mají stabilní rostoucí trend, kdy v zásadě rostou všechny jednotlivé daňové položky. Do nedaňových příjmů jsou zahrnuty i příjmy obce z vlastní činnosti, kdy právě tímto způsobem mohou obce samy přispívat peněžními prostředky do svých rozpočtů a využívat je k dalšímu rozvoji. U Cerekvice nad Loučnou právě tyto příjmy představují hlavní složku nedaňových příjmů a drží se stále v podobné výši. Cerekvice nad Loučnou je jedním z akcionářů společnosti LIKO Svitavy, která zajišťuje služby v oblasti nakládání s odpady (LIKO Svitavy, a.s., c2023), zde má však pouze minimální podíl a vliv. Poté je členem skupinového vodovodu Záhoran, který slouží k zásobování obyvatelstva pitnou vodou. Má formu dobrovolného svazku obcí a celkem zásobuje cca 1 250 obyvatel, zemědělství a průmysl členských obcí (Vodovody Litomyšl, c2014). Zde už je podíl obce více jak poloviční, a tak je příjem obce z vlastní činnosti z části ovlivněn ze zisku Záhoranu, který v roce 2016 a 2017 dosahoval svého největšího zisku, jinak hospodaří spíše s menším ziskem nebo ztrátou (Monitor – státní pokladna, 2023). Kapitálové příjmy obce ovlivňují v největší míře příjmy z prodeje pozemků obce. Největší hodnotu obec z tohoto prodeje získala v roce 2011, kdy to bylo 2 080 tis. Kč, a především pak v roce 2019, kdy prodejem pozemků přispěla do svého rozpočtu 6 631 tis. Kč. Lze předpokládat, že účelem prodeje pozemků bylo přilákat do obce nové obyvatele, protože právě v tomto období zde byly vystavěny nové rodinné domky. Transfery jsou pak ovlivněny dotacemi, které obci byly poskytnuty. Větší část transferů tvoří transfery investiční, které jsou pak propojeny s kapitálovými výdaji, tudíž budou podrobněji rozebrány níže.

Obrázek 6 - Druhové rozdělení příjmů obce Cerekvice nad Loučnou v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Monitor státní pokladna

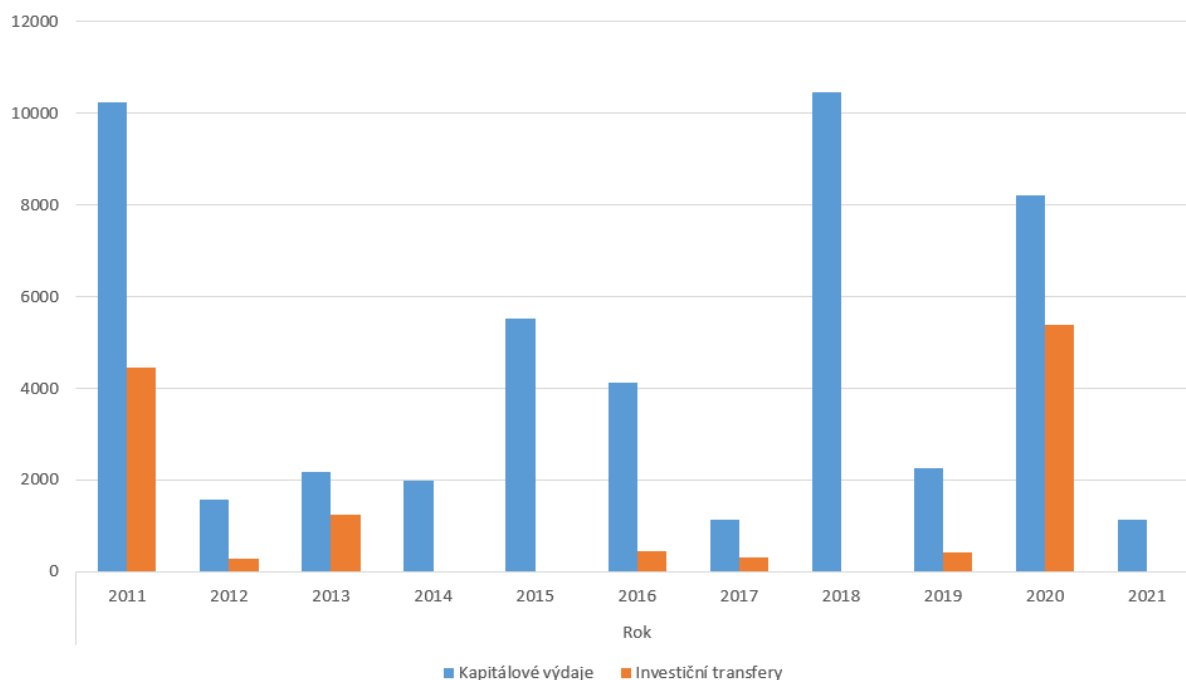

Obrázek 7 - Vybrané běžné výdaje obce Cerekvice nad Loučnou v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Monitor státní pokladna

Obrázek číslo 7 ukazuje vybrané běžné výdaje a jejich reálnou výši. Co se týká výdajů, které jsou určeny na běžný provoz školských zařízení, tak se jejich reálná výše pohybuje stále mezi 200 až 300 tis. Kč (na grafu jsou tyto výdaje nazvány jako běžné výdaje určené příspěvkovým organizacím, ale vzhledem k tomu, že Cerekvice nad Loučnou touto formou zřizuje pouze

mateřskou a základní školu, lze tyto výdaje označit za běžné výdaje vynaložené výhradně na místní školská zařízení). Zajímavější budou však dotace, které obec pro účely školských zařízení čerpá, ty budou rozebrány níže. Strmý nárůst od roku 2016 je patrný u výdajů na opravy a udržování, obec se tak začala v posledních letech soustředit na její vzhled a různé úpravy zejména místních komunikací. Do běžných výdajů určených občanským sdružením a spolkům se řadí ty, které obec vynaložila pouze do místního fotbalového klubu a sboru dobrovolných hasičů, protože jiné spolky se v obci nenachází. Jejich reálná výše se ve sledovaném období nijak nezměnila a zůstává velmi nízká, Cerekvice nad Loučnou tak spolky nějak výrazně nepodporuje, ty však zejména v menších obcích mohou být hlavním aktérem občanského vyžití, potažmo zábavy.

Obrázek 8 - Kapitálové výdaje a investiční transfery obce Cerekvice nad Loučnou v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Monitor státní pokladna

Kapitálové výdaje obcí jsou úzce propojeny s investičními dotacemi, které obec získá. Obě tyto položky tak spolu ukazují obrázek číslo 8. V období mezi lety 2011 a 2021 Cerekvice nad Loučnou často realizovala investice týkající se místní základní a mateřské školy, příkladem je projekt energetické úspory základní školy (DotaceEU.cz, c2023) nebo výstavba přírodní zahrady v mateřské škole (Portál pro vhodné uveřejnění, c2021). Obec pak také investovala do revitalizace zeleně v obci, pořízení kompostérů, štěpkovače a kontejneru na textil jako prevenci vzniku odpadů pro občany (DotaceEU.cz) nebo na výstavbu

cyklostezky se smíšeným provozem (Státní fond dopravní infrastruktury, b.r.). Na převážnou většinu projektů jsou čerpány finanční prostředky z Evropské unie, popřípadě ze státních fondů.

Aby obce zvýšily šance na poskytování některých statků nebo pro rozvoj obce zakládají také dobrovolné svazky obcí. Cerekvice nad Loučnou je jednou ze 41 obcí, které jsou členem dobrovolného svazku obcí Mikroregion Litomyšlsko, který funguje od roku 2001, jeho sídlem je Litomyšl a celkem v něm žije téměř 30 000 obyvatel (Mikroregion Litomyšlsko, b.r.).

Pro rozvoj obce je taktéž důležitá přítomnost příspěvkových organizací, zejména škol a školek, které mnohdy pro rodiny s dětmi mohou být jako jeden z hlavních důvodů pro setrvání v obci. Cerekvice nad Loučnou je zřizovatelem již výše zmíněných základní a mateřské školy. Mateřská školka Cerekvice nad Loučnou v obci funguje od roku 1982, aktuální kapacita je 56 dětí ve věku 3 až 7 let (Víšek a Studio Družba, c2023). Do školy chodí děti i z okolních obcí, funguje zde vždy jedna třída od 1. až do 9. ročníku (Základní škola Cerekvice nad Loučnou, c2023).

Obec je také zřizovatelem obecní knihovny, dále se zde nachází zdravotnické zařízení s ordinací praktického lékaře a provozovna České pošty (Obec Cerekvice nad Loučnou, c2023).

I na národní úrovni pak působí organizace, které se zabývají rozvojem venkova. Cerekvice nad Loučnou je členem Sdružení místních samospráv ČR a Svazu obcí a měst České republiky.

4.1.3 Závěrečné zhodnocení

Celkový počet obyvatel obce Cerekvice nad Loučnou se od roku 1950 drží stále v podobných číslech, jsou zde patrné pouze menší výkyvy. Dochází však k postupnému stárnutí obyvatelstva, kdy se podíl obyvatel v důchodovém věku v období mezi lety 2001 a 2021 více jak zdvojnásobil v neprospěch obyvatel v produktivním věku. Podíl počtu obyvatel kategorie 0–14 let se takřka nezměnil a porodnost v obci se nachází na vysoké úrovni, kdy i podle STEM (c2023) patří v tomto ohledu mezi nejlépe hodnocené obce v kategorii do 1 000 obyvatel.

V Cerekvici nad Loučnou je vysoká vyjíždka obyvatel do zaměstnání, do práce dojíždí převážná většina místních obyvatel. V obci působí nejvíce podniků v sektoru sekundárním.

Sektor primární, kam patří i zemědělství, které dříve dokázalo zaměstnat převážnou část obyvatel venkovských obcí, se tak dostalo do útlumu a od roku 2010 dokonce počet podniků působících v primárním sektoru klesnul o více než polovinu.

Občanská vybavenost lze hodnotit pozitivně, v obci se nachází jak zastávky autobusové, tak vlakové dopravy, i poloha obce je v tomto směru výhodná, kdy je vzdálená zhruba 8 kilometrů cesty do dvou měst (Vysokého Mýta a Litomyšle). Nachází se zde základní a mateřská škola, knihovna, ordinace praktického lékaře, provozovna České pošty, obchod s potravinami, pohostinství a koupaliště.

V Cerekvici nad Loučnou je však ve srovnání s jinými obcemi nízká občanská angažovanost na dění v obci. To potvrzuje podle STEM (c2023) například nižší volební účast místních obyvatel nebo nízký počet kandidátů do zastupitelstva. I spolková činnost je zde oproti jiným obcím do 1 000 obyvatel hodnocena výrazně hůře. V obci se nachází pouze Sbor dobrovolných hasičů a fotbalový klub.

Značnou část výdajů obce tvoří výdaje určené místním školským zařízením, kam směřuje i většina čerpaných dotací. V posledních letech se obec začala více soustředit i na opravy místních komunikací a úpravy celkového vzhledu obce, kdy například investovala do revitalizace zeleně. Své jinak stále příjmy pak Cerekvice nad Loučnou navýšila v minulém desetiletí částkou zhruba 10,5 mil. Kč získanou za prodej pozemků, na kterých si nově přistěhovalí obyvatelé postavili rodinné domky.

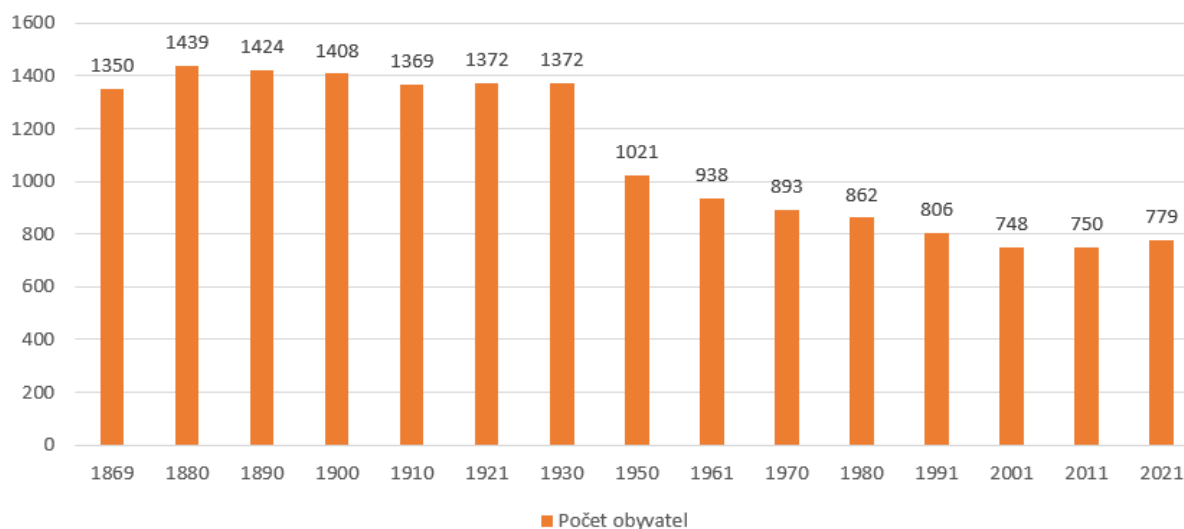
Cerekvice nad Loučnou leží v blízkosti turisticky navštěvovanému Růžovému paloučku, za cíl návštěvníků by se přímo v obci dalo označit v letních měsících hojně navštěvované koupaliště, jinak se zde žádné konkrétní turistické cíle nenachází.

4.2 Vraclav

Obec Vraclav se nachází v Pardubickém kraji v okrese Ústí nad Orlicí. Nejbližším městem je vzdušnou čarou zhruba 5 kilometrů vzdálené Vysoké Mýto, které je pro Vraclav obcí s pověřeným obecním úřadem a s rozšířenou působností. Obec se dělí na tři části – Vraclav, Sedlec a Svatý Mikuláš (Český úřad zeměměřický a katastrální, c2021-2022). Sedlec je od Vraclavi zhruba 2 kilometry vzdálená a dříve byla samostatná obec, s Vraclaví byla sloučena v roce 1964. Osídlení obce Vraclav sahá do předhistorické doby. V 11. století zde bylo vybudováno přemyslovské hradiště a první písemná zmínka pochází z roku 1073, kdy se obec ještě nazývala Wratislaw (Obec Vraclav, c2018).

4.2.1 Vývoj počtu obyvatel

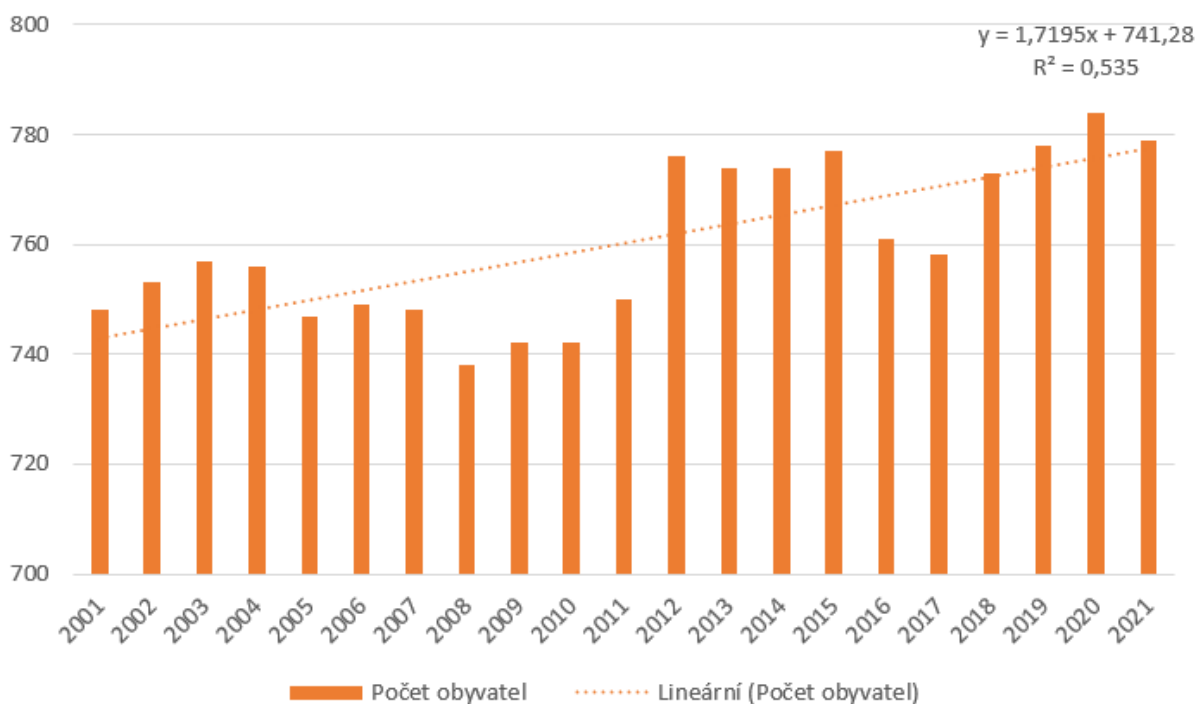
Na obrázku číslo 9 je vidět, že nejvíce obyvatel měla obec Vraclav na přelomu 19. a 20. století, kdy přesahovala hranici 1 300 obyvatel. Prudký pokles obyvatel v obci byl po roce 1930, příčinou byl celkový pokles obyvatel na českém území vlivem druhé světové války a odsunu Němců ze Sudet. Dosídleny pak byla spíše větší města, malé obce byly dosídleny pouze v menším rozsahu, což lze demonstrovat i na této obci. Z venkova však odcházeli i vzdělání, mladí a podnikaví především z toho důvodu, že klesal počet pracovních míst vlivem mechanizace zemědělství a útlumu živností. Počet obyvatel ve Vraclavi nadále klesal až do roku 2011, kdy se pokles zastavil. Podrobněji ukazuje vývoj počtu obyvatel v obci ve 21. století obrázek číslo 10.

Obrázek 9 - Vývoj počtu obyvatel obce Vraclav od roku 1869 do roku 2021

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Obrázek číslo 10 ukazuje, kolik měla obec Vraclav obyvatel v každém roce v období mezi lety 2001 a 2021. Na grafu lze vidět ještě výrazněji zvýšení počtu obyvatel ve druhé dekádě 21. století, kdy došlo k jejich přírůstku jak přirozenému, tak jejich přistěhování. I lineární spojnice trendu má zde rostoucí charakter. Situace je srovnatelná i s jinými obcemi v České republice, které mají stejný rozsah počtu obyvatel. Migraci z venkova do měst postupně začala nahrazovat migrace obousměrná, kdy dříve sice bylo zvykem, že se lidé stěhovali především do měst za větším bohatstvím a za prací, ale v posledních letech se někteří začínají uchýlovat k životu na venkově, jako k místu se zdravým životním prostředím a klidem.

Obrázek 10 - Vývoj počtu obyvatel obce Vraclav v jednotlivých letech v období 2001-2021

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Tabulka 5 - Věková struktura obyvatel obce Vraclav v období mezi lety 2001 a 2021

Rok	Věková kategorie								
	0-14 let			15-64 let			65 let a více		
	Počet	Koeficient růstu	Podíl	Počet	Koeficient růstu	Podíl	Počet	Koeficient růstu	Podíl
2001	111		15 %	515		70 %	122		17 %
2003	116	104,50 %	15 %	512	99,42 %	68 %	129	105,74 %	17 %
2005	122	105,17 %	16 %	508	99,22 %	68 %	117	90,70 %	16 %
2007	128	104,92 %	17 %	511	100,59 %	68 %	109	93,16 %	15 %
2009	122	95,31 %	16 %	514	100,59 %	69 %	106	97,25 %	14 %
2011	124	101,64 %	17 %	513	99,81 %	71 %	113	106,60 %	16 %
2013	140	112,90 %	18 %	505	98,44 %	65 %	129	114,16 %	17 %
2015	136	97,14 %	18 %	496	98,22 %	64 %	145	112,40 %	19 %
2017	125	91,91 %	16 %	487	98,19 %	64 %	146	100,69 %	19 %
2019	132	105,60 %	17 %	495	101,64 %	64 %	151	103,42 %	19 %
2021	142	107,58 %	18 %	483	97,58 %	62 %	154	101,99 %	20 %
Geometrický průměr		102,49 %			99,36 %			102,36 %	

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Tabulka číslo 5 ukazuje koeficient růstu každé věkové kategorie v lichých letech v období mezi lety 2001 a 2021 a její podíl na celkovém počtu obyvatel v daném roce. Nejvyšší průměrný koeficient růstu lze pozorovat u obyvatel v dětském věku (0-14 let), nepatrně menší je pak u obyvatel v důchodovém věku (65 let a více). U obyvatel v produktivním věku (15–64 let) je pak průměrný koeficient růstu mírně pod hranicí 100 %, což znamená, že počet těchto obyvatel má klesající trend. Podíl obyvatel v jednotlivých věkových kategoriích na celkovém počtu obyvatel, drží ve sledovaném období stále v podobných číslech a věková skladba v obci tak zůstává takřka neměnná.

Tabulka číslo 6 ukazuje vyjížděku obyvatel obce Vraclav za prací a do škol. Pokud se porovnájí roky 2001 a 2021, tak počet obyvatel, kteří by pracovali přímo v obci klesl ve prospěch těch, kteří dojíždí v rámci okresu a v rámci kraje. Většina obyvatel vyjížděla v roce 2021 za prací do nejbližší vzdáleného města Vysokého Mýta, celkem jich bylo 177. Následují Pardubice, kam vyjíždělo za prací 14 lidí a Choceň s 11 zaměstnanými obyvateli z obce Vraclav (ČSÚ, cit. 2023). Zde je tedy patrný pokles pracovních příležitostí na venkově, který započal už v 50. letech minulého století. Co se týká žáků, studentů a učňů, tak se poměr těch, co navštěvují školská zařízení vůči těm, co do nich vyjíždí mimo obec, v zásadě nezměnil. Z těch, co do škol vyjíždí jich opět nejvíce, celkem 54, vyjíždělo v roce 2021 do Vysokého Mýta (ČSÚ, cit. 2023).

Tabulka 6 - Vyjížděka obyvatel obce Vraclav za prací a do škol

Údaje		Rok		
		2001	2011	2021
Počet zaměstnaných osob celkem		335	324	367
Vyjíždějící do zaměstnání		306	131	258
z toho	v rámci obce	93	15	73
	v rámci okresu	175	83	202
	v rámci kraje	25	19	42
	do jiného kraje	11	13	14
Žáci, studenti, učni celkem		126	44	133
Žáci vyjíždějící denně mimo obec		71	24	83

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

4.2.2 Zdroje rozvoje

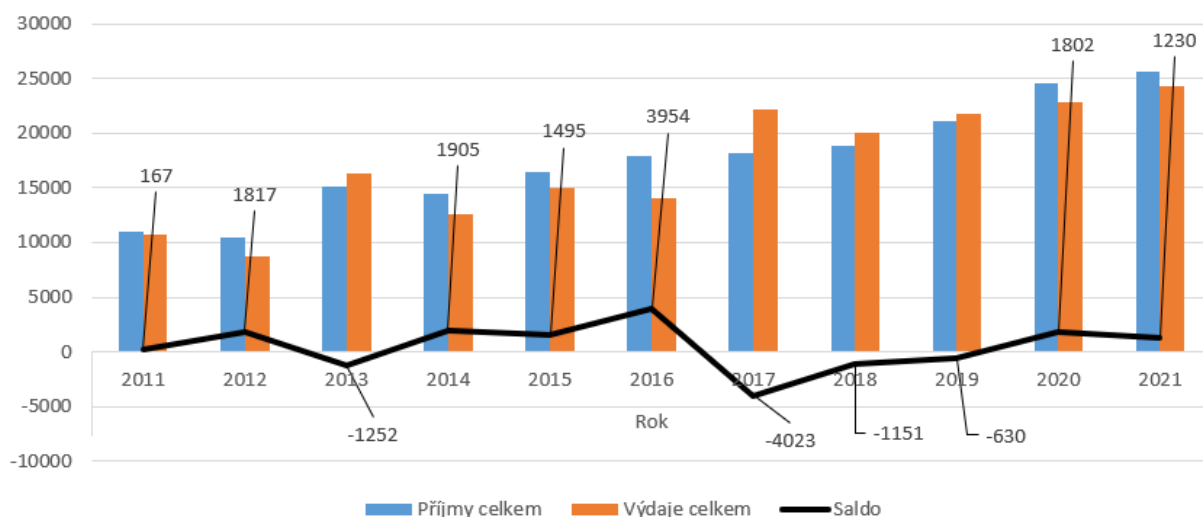
Jeden ze zdrojů pro rozvoj obce, je zdroj hospodářský. Do něho patří především ekonomické subjekty v obci. Ty mohou místním obyvatelům nabízet práci přímo v místě jejich bydliště. I přesto, že ve Vraclavi vyjíždí za prací čím dál více lidí, tak se počet ekonomických subjektů v obci od roku 2010 do roku 2022 zvýšil o 11 podniků. Největší podíl však stále zauímají podniky, které vykonávají činnost v oblasti průmyslu a stavebnictví. Ve Vraclavi je tedy nejvíce zastoupen sektor sekundární. Sektor primární, který byl v minulosti zastoupen ve venkovských oblastech nejvíce, zauímá zhruba 7 % ze všech podniků v obci. Lze ale říct, že se počet těchto podniků od roku 2010 nesnížil, naopak jeden podnik přibyl. Podrobné rozdělení podniků podle převažující ekonomické činnosti ve Vraclavi se nachází v tabulce v Příloze C.

Pro srovnání následně bylo zjišťováno, jestli má počet podniků ve Vraclavi vliv na počet trvale žijících obyvatel v produktivním věku v obci. Výpočet závislosti je součástí práce jako Příloha D, na jehož základě lze říct, že se zde teoretická závislost vyskytuje a to taková, že s růstem jedné veličiny roste i druhá. Možnost pracovní příležitosti přímo v obci tak mohla být pro nové obyvatele jedním z důvodů pro přistěhování se do obce.

Mezi další zdroje pro rozvoj obce patří angažovanost místních obyvatel při pořádání kulturních nebo sportovních akcí nebo ve spolcích fungujících v obci. Ve Vraclavi se nachází astronomický klub a Český červený kříž. Obec je také jednou z členských obcí Českého svazu včelařů Vysoké Mýto. V obci se rovněž nachází Farnost, která pravidelně pořádá v místním kostele bohoslužby. Dále zde působí Klub důchodců, Myslivecký spolek Vrcha, Patriot – klub vojáků v záloze a Spolek proti nudě. Jak ve Vraclavi, tak na Sedlci působí Sborny dobrovolných hasičů, které organizují například pálení čarodějnic, rozsvícení vánočního stromečku nebo silvestrovský ohňostroj. Na Sedlci také každý rok pořádají oblíbený turnaj v pétanque a turnaj v karetních hrách. Hasiči se účastní okrskových soutěží, ve Vraclavi pořádají také plesy. Mezi sportovní spolky pak lze zařadit fotbalové kluby TJ Sokol Vraclav a Tornádo Sedlec. Dále je to klub stolního tenisu TTC Sedlec a šipkařské kluby Barbaři a Kašna Vraclav. V obci se také dodržují tradice jako například velikonoční vodění Jidáše nebo kácení máje (Obec Vraclav, c2018).

Dalším místním zdrojem pro rozvoj obce je také samotná obec. Ta může rozvoj ovlivňovat svým rozpočtem, zakládáním příspěvkových organizací nebo poskytováním jiných statků, kterými bude uspokojovat potřeby rezidentů či turistů. Dále také účastí v národních nebo

regionálních organizací, které se zabývají podporou rozvoje venkova. Obrázek číslo 11 ukazuje, jak hospodařila obec Vraclav se svým rozpočtem v období mezi lety 2011 a 2021. Rozpočet je téměř vyrovnaný, pouze v roce 2016 lze pozorovat mírně vyšší přebytek, v roce 2017 pak naopak schodek, který je způsoben především pořízením nových šaten pro místní fotbalový klub (Obec Vraclav, c2018). Podrobněji budou příjmy a výdaje obce rozebrány níže.

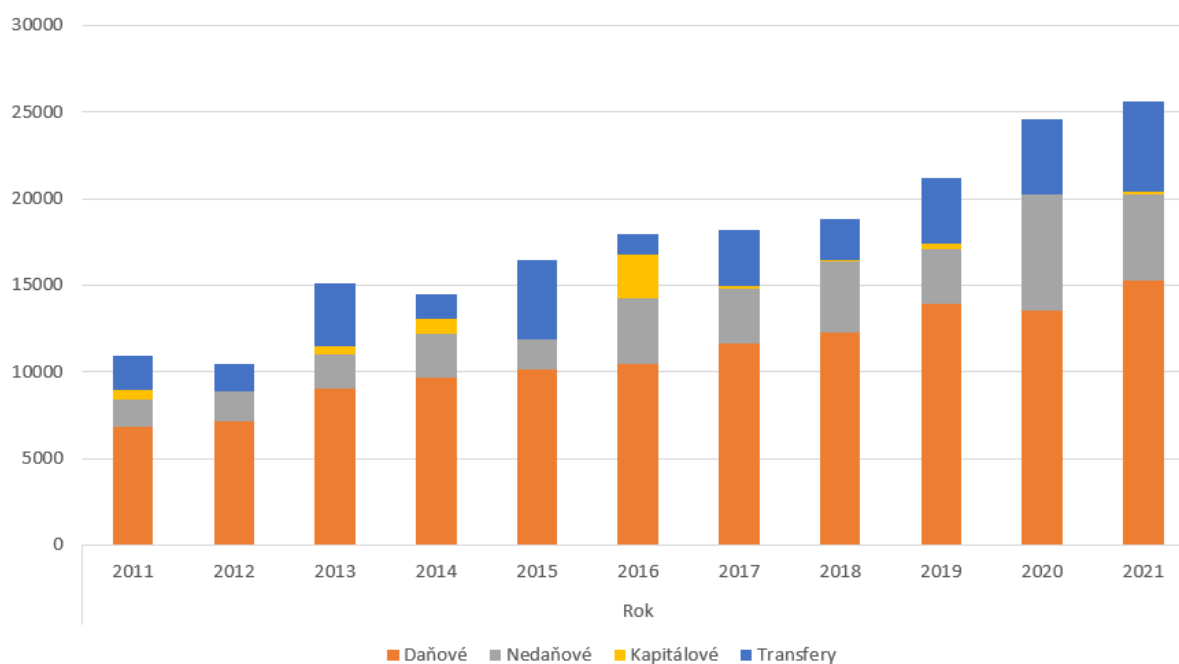

Obrázek 11 - Rozpočtové hospodaření obce Vraclav v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Monitor státní pokladna

Obrázek číslo 12 ukazuje druhové rozdělení příjmů Vraclavi v období mezi lety 2011 a 2021. U daňových příjmů je patrný rostoucí trend, kdy v zásadě pozvolna vzrostly všechny jednotlivé daňové položky. Zvýšení nedaňových příjmů lze pozorovat od roku 2016, kdy se obci především zvýšily příjmy z vlastní činnosti. Vlastní aktivitou obce mohou samy přispívat do svého rozpočtu a získávat tak další finanční prostředky, které mohou využít například ke svému rozvoji. U příjmů z vlastní činnosti je patrné jejich zvýšení v roce 2016 způsobeno především tím, že obec prodala dřevo v hodnotě 1 922 tis. Kč, celkově má Vraclav z tohoto prodeje dá se říct pravidelné příjmy i v dalších letech. Další zvýšení v roce 2020 je způsobeno převážně zvýšením příjmů z komunálních služeb obce oproti předcházejícímu roku o přibližně 1 milion Kč (Obec Vraclav, c2018). Určitou část, dá se říct, že spíše nepatrnou, tvoří také příjmy z podniků založených obcí nebo těch, ve kterých má majetkovou účast. Vraclav zřizuje společnost Služby Vraclav, s. r. o., ve které má stoprocentní podíl. Taky je jednou z obcí z vysokomýtska, která je zásobována společností Vodovody a kanalizace Vysoké Mýto, její podíl je v tomto případě 10,45 % (Monitor – státní pokladna, 2023).

Kapitálové příjmy obec nemá vůbec nebo jsou jen velmi nízké, výjimkou je rok 2016, kdy obec prodala pozemky ve výši 2 525 tis. Kč. Co se týká transferů, tak ty mají základ tvořený z neinvestičních transferů, ať už z ústřední nebo územní úrovně. Pokud ve sledovaném období došlo ke zvýšení položky transferů, k čemuž došlo zejména v posledních letech, způsobily to transfery investiční, které jsou úzce propojeny s kapitálovými výdaji obce, proto budou spolu s nimi podrobněji rozebrány v další části.

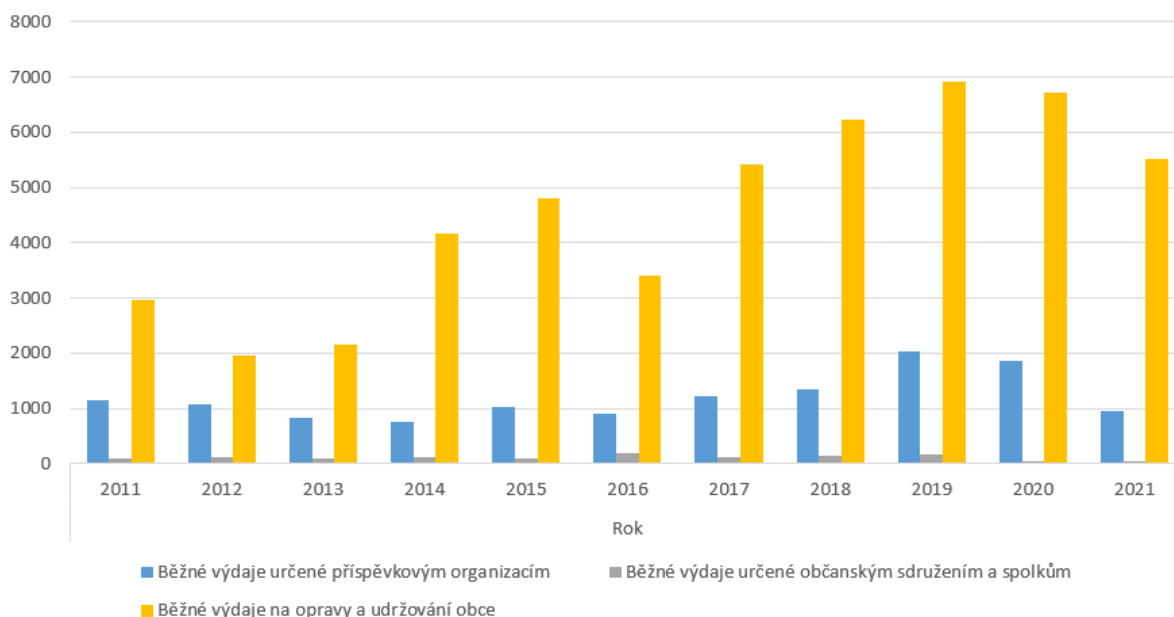

Obrázek 12 - Druhové rozdělení příjmů obce Vraclav v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Monitor státní pokladna

Vybrané běžné výdaje Vraclavi v období mezi lety 2011 a 2021 ukazuje obrázek číslo 13. Běžné výdaje určené příspěvkovým organizacím lze označit za výdaje vynaložené na oblast školství, protože jedinou příspěvkovou organizací zřízenou obcí je mateřská a základní škola. Na grafu ukazující jejich reálnou výši měly tyto výdaje až do roku 2018 konstantní průběh, v roce 2019 došlo k jejímu zvýšení, které je způsobené růstem provozních nákladů mateřské a základní školy. Co se týká podílu těchto výdajů na celkových běžných výdajích obce, tak se stále drží okolo hranice 10 %. Ve Vraclavi se nachází, dá se říct, velké množství spolků, obec jim ve sledovaném období vyčlenila vždy zhruba 1 % z ročního rozpočtu, ani jejich reálná výše se pak neměnila, kdy zůstává okolo 100 tis. Kč na rok. Největší část běžných příjmů obce tvoří opravy a udržování, z nich to je pak převážně udržování lesů, kam jde pravidelně z rozpočtu částka okolo 2 mil. Kč. Ke zvýšení výdajů na opravy a udržování došlo v roce

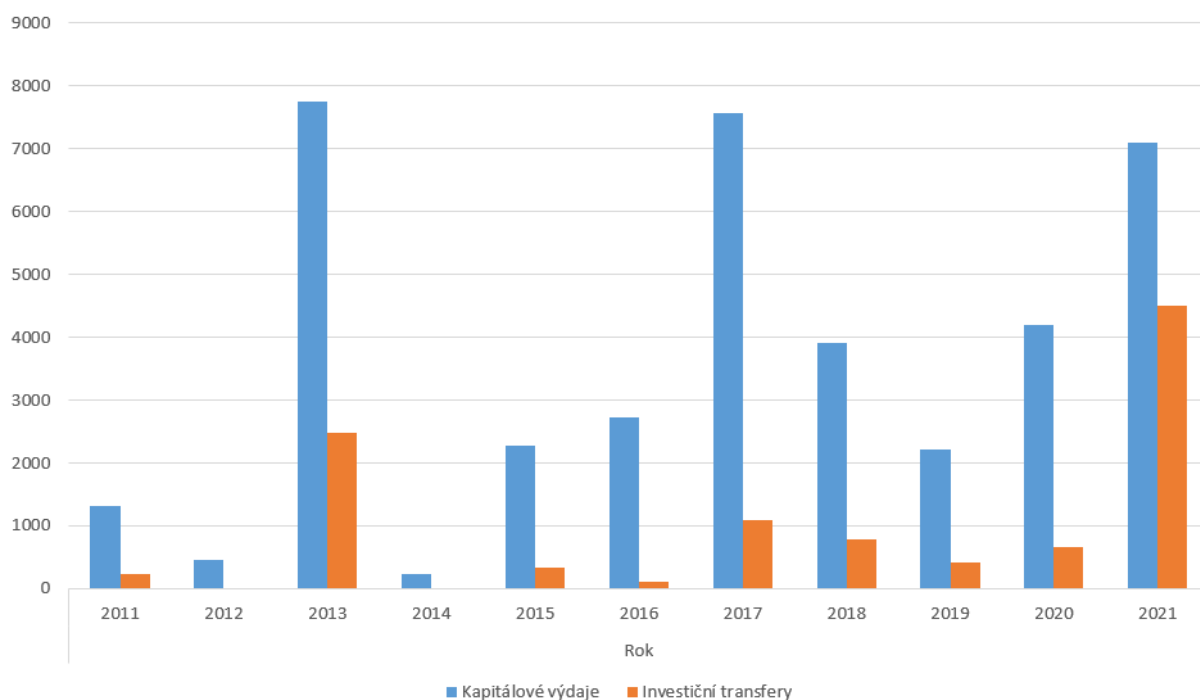
2014 a 2015, kdy se realizovala oprava místního kulturního domu. V období mezi lety 2017 až 2021 pak obec postupně opravila místní pozemní komunikace (Obec Vraclav, c2018).

Obrázek 13 - Vybrané běžné výdaje obce Vraclav v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Monitor státní pokladna

Obrázek číslo 14 ukazuje porovnání kapitálových výdajů obce a investičních dotací, které obec získala. I přes to, že se obec do výraznějších investic nepouští, lze vidět především roky 2013, 2017 a 2021, kdy jsou přece jenom kapitálové výdaje dá se říct vysoké. V období mezi lety 2011 a 2021 Vraclav často investovala do vzhledu obce a do rekonstrukcí místních památek. Příkladem jsou různé opravy místního kostela (Peníze.cz, c2000-2023), rekonstrukce budov a zařízení ve Vraclavi a v Sedlci, rekonstrukce barokního areálu nebo pořízení žacího malotraktoru pro potřeby údržby veřejného prostranství obce (Obec Vraclav, c2018). Určitou část realizovaných projektů v obci tvoří také ty, které jsou určené místním dobrovolným spolkům, převážně pak sboru dobrovolných hasičů, kdy například došlo k zateplení hasičské zbrojnice (Obec Vraclav, c2018) nebo k pořízení dopravního automobilu pro JSDH Vraclav (Stavebníonline.cz, c2017). Zároveň byly v tomto období pořízeny šatny pro místní fotbalový klub (Obec Vraclav, c2018). Dále obec například investovala do zateplení v místní základní škole nebo do realizace projektu Návrat k řemeslům na ZŠ a MŠ Vraclav (DotaceEU.cz, c2023). Na většinu svých projektů obec čerpá finanční prostředky z fondů EU a od ústředních orgánů státní správy České republiky.

Obrázek 14 - Kapitálové výdaje a investiční transfery obce Vraclav v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Monitor státní pokladna

Co se týká občanské vybavenosti, tak obec je zřizovatelem již zmíněné mateřské školy a základní školy pro první stupeň (1. – 5. ročník). Ve Vraclavi se nachází kulturní dům, kde se pořádají různá setkání, na Sedlci je to pak obecní dům. Jak ve Vraclavi, tak na Sedlci je obecní knihovna, hasičská zbrojnice, dětské a fotbalové hřiště. Ve Vraclavi se ještě nachází víceúčelové hřiště, kde je možnost hrát volejbal, nohejbal, tenis, basketbal, minikopanou a házenou. V obci se nachází taktéž pobočka České pošty (Obec Vraclav, c2018). Vraclav je také součástí různých uskupení. Na mikroregionální úrovni je jednou ze 30 obcí, které jsou členem dobrovolného svazku obcí Mikroregion Vysokomýtsko. Je to dobrovolný svazek obcí, který „realizuje strategický plán trvale udržitelného rozvoje regionu svazku obcí a dalších aktivit v oblasti ekonomického rozvoje, rozvoje venkova, kvality života, ochrany životního prostředí, rozvoje cestovního ruchu, propagace regionu a vytváření příznivých vnitřních a vnějších vztahů, schválených orgány svazku obcí a další činnosti“ (Krajský úřad Pardubického kraje, c2018). Dále je členem místní akční skupiny NAD ORLICÍ, o. p. s., v jejíž rámci dostala Vraclav dotaci z operačního programu IROP na projekt Návrat k řemeslům na ZŠ a MŠ Vraclav a na projekt Učíme se na vzduchu a používáme moderní technologii v ZŠ Vraclav (Místní akční skupina NAD ORLICÍ, c2017). Na národní úrovni je Vraclav členem Sdružení místních samospráv České republiky.

Jedním ze specifických zdrojů místního rozvoje je cestovní ruch v obci. S Vraclaví se pojí bohatá historie a může být tak lákadlem především pro turisty, kteří se zajímají právě o historii a památky. I z rozpočtu jde pravidelná část na péči o vzhled obce a o památky, obec si je tak toho nejspíš vědoma. Tragickou událostí vyvraždění rodu Vršovců Přemyslovci v roce 1108 připomíná na místě starého hradiště památný obelisk z roku 1908. V obci se dále nachází kostel Nanebevzetí Panny Marie a barokní areál poutního kostela svatého Mikuláše. Od 17. století se rozšířila zvěst o zázračném uzdravení prostřednictvím vody ze studánky u kapličky svatého Mikuláše. Tato studánka se v obci nachází a funguje dodnes. Nedaleko byla také vystavěna poustevna, zvaná fráterka, kde žil poustevník, který vedl knihu, kam zapisoval ty, kteří se zde uzdravili. Sláva poutního místa začala upadat již na konci 18. století, až v druhé polovině 19. století téměř zanikla. K první velké rekonstrukci došlo v letech 1976–1986. Další postupná rekonstrukce areálu probíhá od roku 2011. Na Sedlci se pak nachází patrové zděné opukové domy, které patří k nejznámějším projevům vesnického stavitelství. Sedlec lze označit za nejzajímavější a nejlépe dochovanou lokalitu s patrovými domy velkých usedlostí na Vysokomýtsku, ale také malých patrových domů vybudovaných příslušníky sociálně slabších vrstev (Obec Vraclav, c2018).

Co se týká občerstvení, tak se v obci nachází prodejna smíšeného zboží, pohostinství v kulturním domě Vraclav, pizzerie a pivnice. Ubytování si turisté musí však hledat jinde.

4.2.3 Závěrečné zhodnocení

Celkový počet obyvatel měl ve Vraclavi od roku 1950 do roku 2011 klesající trend, pak se ale situace obrátila a od roku 2011 je patrné mírné zvyšování počtu obyvatel. Věková skladba obyvatel v obci pak zůstává od roku 2001 takřka neměnná. Ke zvýšení reálného počtu obyvatel však došlo u obyvatel v dětském a v důchodovém věku, zatímco u obyvatel v produktivním věku je zaznamenán pokles. Co se týká kategorie demografie, která zahrnuje například ukazatele porodnosti nebo starobní závislosti, tak se Vraclav podle STEM (c2023) pohybuje zhruba v polovině hodnocených obcí v České republice, které mají méně než 1 000 obyvatel.

Ve Vraclavi je vysoká vyjíždka obyvatel za prací, zaměstnání v jiné obci má převážná většina místních obyvatel. Nejvíce podniků zde působí v sekundárním sektoru, který tak nahradil sektor primární, jenž byl dříve typický pro venkovské oblasti. Zemědělství v obci zaujímá zhruba 7 % ze všech ekonomických subjektů v obci.

Občanskou vybavenost lze hodnotit pozitivně, kdy se v obci nachází mateřská škola a základní škola pro žáky prvního stupně. Dále to jsou obecní knihovny, hasičské zbrojnice, dětská hřiště a víceúčelové sportovní hřiště. Ve Vraclavi se nachází taktéž pobočka České pošty, prodejna smíšeného zboží, pohostinství, pizzerie a pivnice.

Co se týká spolkové činnosti, tak tu lze v obci hodnotit velmi pozitivně i ve srovnání s jinými obcemi do 1 000 obyvatel Vraclav patří podle STEM (c2023) mezi nejlépe hodnocené obce. Nachází se zde celá řada spolků v čele s dobrovolnými hasiči, fotbalovým klubem nebo mysliveckým spolkem.

Pravidelnou část výdajů obce tvoří kromě výdajů na místní školská zařízení i výdaje na údržbu a opravy místních památek, se kterými je spojena historie Vraclavi. Značnou část investic obce tvoří rovněž ty, které jsou určené místním spolkům, převážně sborům dobrovolných hasičů nebo fotbalovému klubu.

Ve Vraclavi se nachází turistické cíle, které připomínají památnou historii obce, kdy zde došlo k vyvraždění rodu Vršovců. Dále je tu barokní areál spolu se studánkou a poustevnou. K nejznámějším a nejlépe dochovaným znakům vesnického stavitelství na Vysokomýtsku patří rovněž zde přítomné patrové zděné opukové domy.

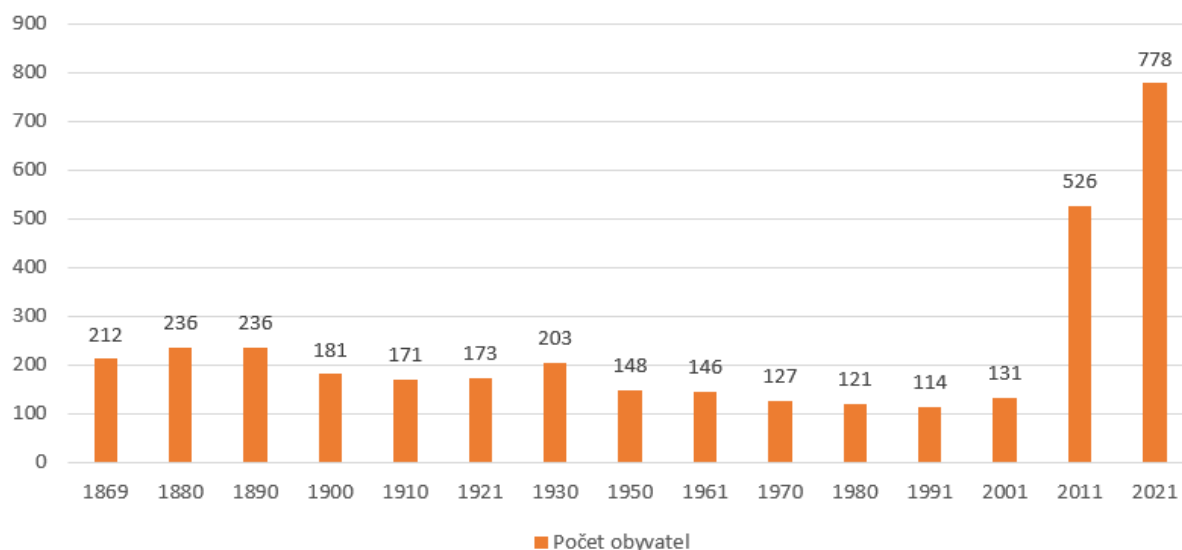
4.3 Němčice

Obec Němčice se nachází v Pardubickém kraji, v okrese Pardubice, jenž jsou pro ně zároveň obcí s pověřeným obecním úřadem a s rozšířenou působností (Český úřad zeměměřický a katastrální, c2021-2022). Němčice leží mezi krajskými městy Pardubicemi a Hradcem Králové. Pardubice jsou vzdálené vzdušnou čarou zhruba 6 kilometrů a Hradec Králové zhruba 13 kilometrů. Obec se zároveň nachází na úpatí Kunětické hory, která je dominantou východočeského Polabí. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1436. Dějiny obce spadají do rámce dějin Pardubického panství. Od 60. let 20. století Němčice patřily pod střediskovou obec Ráby. Obec se osamostatnila v roce 1990 (Obec Němčice, c2023).

4.3.1 Vývoj počtu obyvatel

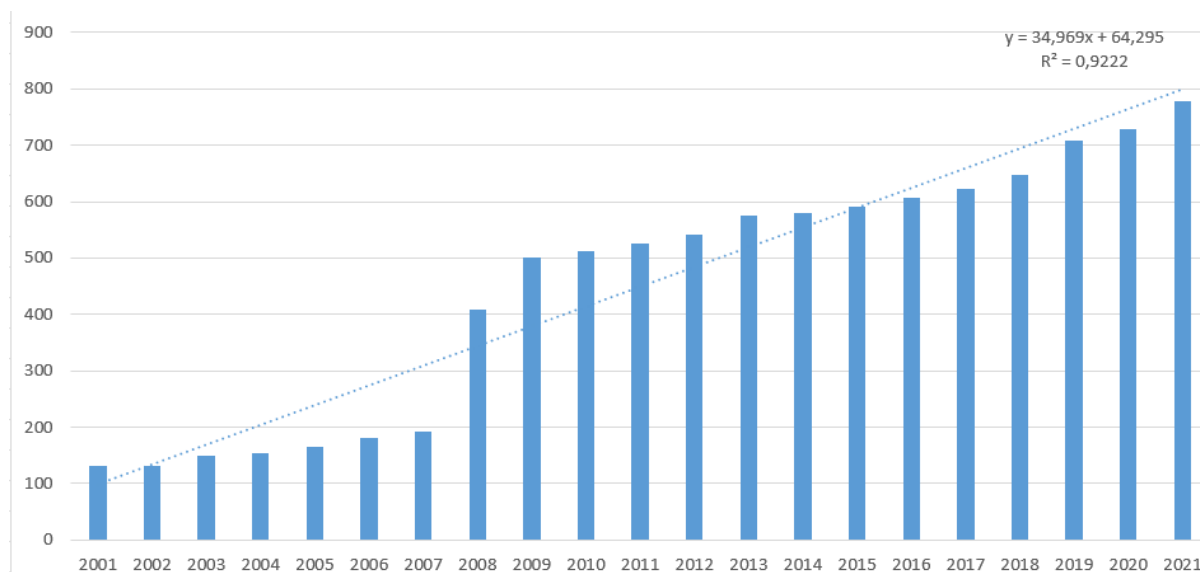
Obrázek číslo 15 ukazuje vývoj počtu obyvatel v Němčicích od roku 1869. Mezi lety 1869 a 2001 se počet obyvatel držel stále ve stejných číslech, mírné vylidnění obce je patrné po roce 1930 zapříčiněné druhou světovou válkou a odchodem obyvatel žijících na venkově

do měst. Od roku 1950 do roku 2001 počet obyvatel obce nepřekročil hranici 150 obyvatel. Ke strmému nárůstu počtu obyvatel došlo po roce 2001.

Obrázek 15 - Vývoj počtu obyvatel obce Němčice od roku 1869

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Obrázek 16 - Vývoj počtu obyvatel obce Němčice od roku 2001 do roku 2021

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Podrobněji počet obyvatel od začátku 21. století ukazuje obrázek číslo 16, kde lze vidět, že nejvíce obyvatel se do obce přistěhovalo na přelomu prvního desetiletí, což je právě období, kdy se někteří lidé začínali více obracet k venkovu. I lineární spojnice trendu je zde strmě rostoucí. V Němčicích se projevuje suburbanizace, výhodná poloha obce, která je napojená

na Pardubice, láká především rodiny s dětmi k životu na venkově jako k ideálnímu místu k rekreaci a odpočinku od znečištěného města.

Věkovou strukturu obyvatel obce Němčice ukazuje tabulka číslo 7. Data byla vybrána z období mezi lety 2001 a 2021, v každém lichém roce. Průměrný koeficient růstu přesahuje u všech věkových kategorií 100 %, z čehož vyplývá, že stoupá počet všech obyvatel. Nejvyšší koeficient růstu je pak u obyvatel v dětském věku (0-14 let), kde lze pozorovat, že postupně stoupá také jejich podíl na celkovém počtu obyvatel v obci. Podíl obyvatel v produktivním věku se pohybuje v menších výkyvech okolo 70 %. Suverénně nejmenší podíl v obci zauímají obyvatelé v důchodovém věku (65 let a více). Němčice se postupně rozšířily vlivem individuální i developerské výstavby rodinných domů, kam se přistěhovalo právě mnoho mladých rodin a obec se tak může řadit mezi obce s nejmladší populací v Pardubickém kraji (Obec Němčice, c2023).

Tabulka 7 - Věková struktura obce Němčice mezi lety 2001 a 2021

Rok	Věková kategorie								
	0-14 let			15-64 let			65 let a více		
	Počet	Koeficient růstu	Podíl	Počet	Koeficient růstu	Podíl	Počet	Koeficient růstu	Podíl
2001	18		15 %	96		79 %	17		14 %
2003	21	116,67 %	14 %	114	118,75 %	76 %	15	88,24 %	10 %
2005	23	109,52 %	14 %	126	110,53 %	76 %	16	106,67 %	10 %
2007	37	160,87 %	19 %	138	109,52 %	72 %	17	106,25 %	9 %
2009	104	281,08 %	21 %	378	273,91 %	76 %	18	105,88 %	4 %
2011	115	110,58 %	21 %	390	103,17 %	71 %	21	116,67 %	4 %
2013	137	119,13 %	24 %	411	105,38 %	71 %	27	128,57 %	5 %
2015	141	102,92 %	24 %	421	102,43 %	71 %	28	103,70 %	5 %
2017	154	109,22 %	25 %	434	103,09 %	70 %	35	125,00 %	6 %
2019	180	116,88 %	25 %	477	109,91 %	67 %	51	145,71 %	7 %
2021	208	115,56 %	27 %	510	106,92 %	66 %	60	117,65 %	8 %
Geometrický průměr		127,73 %			118,18 %			113,44 %	

Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

Tabulka číslo 8 ukazuje vyjížděku obyvatel do zaměstnání a do škol v letech 2001, 2011 a 2021. Ve všech těchto letech vyjíždělo nejvíce obyvatel do zaměstnání v rámci okresu, následují ti, co vyjíždí do jiného kraje. Konkrétně pak v roce 2021 nejvíce obyvatel obce Němčice pracovalo v Pardubicích (163 obyvatel), v Hradci Králové (65 obyvatel) a v Praze (15 obyvatel) (ČSÚ, cit. 2023). Co se týká obyvatel, kteří by pracovali přímo v Němčicích, tak lze vidět, že v roce 2001 a 2011 to nebyl nikdo, v roce 2021 už to bylo 71 obyvatel.

Nicméně pořád je to oproti těm, co za prací vyjíždí malé množství. U žáků, studentů a učňů se dá říct, že všichni do škol musí dojíždět, v Němčicích se nachází pouze mateřská škola. V roce 2021 jich nejvíce vyjíždělo do Pardubic (96 obyvatel), do Hradce Králové (15 obyvatel) a do Dřítče (14 obyvatel) (ČSÚ, cit. 2023).

Tabulka 8 - Vyjíždka obyvatel obce Němčice za prací a do škol v letech 2001, 2011 a 2021

Údaje		Rok		
		2001	2011	2021
Zaměstnaní celkem		63	299	436
Vyjíždějící do zaměstnání		56	168	317
z toho	v rámci obce	0	0	71
	v rámci okresu	43	112	208
	v rámci kraje	0	9	16
	do jiného kraje	10	45	93
Žáci, studenti, učni celkem		23	65	144
Žáci vyjíždějící denně mimo obec		19	59	143

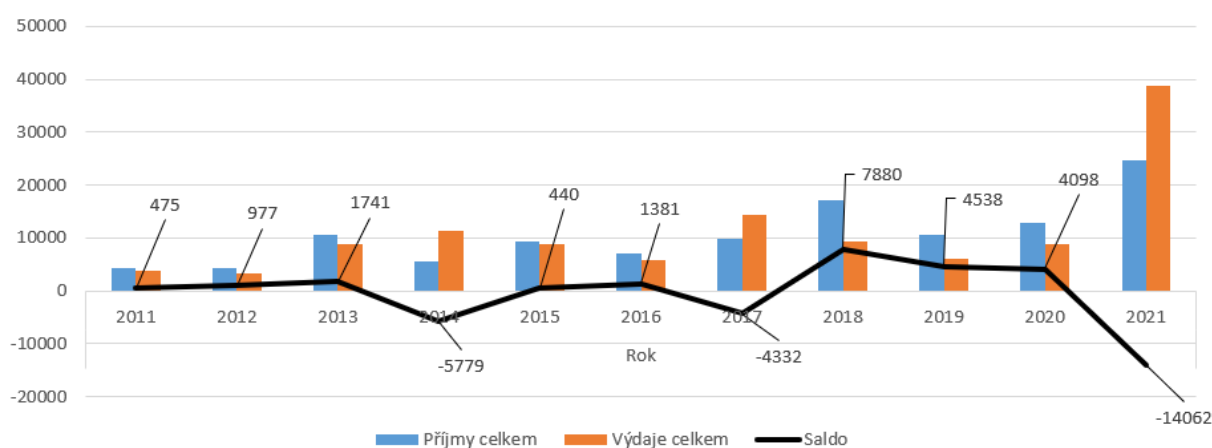
Zdroj: vlastní zpracování dle dat ČSÚ

4.3.2 Zdroje rozvoje

Jedním ze zdrojů pro místní rozvoj obce je zdroj hospodářský, kam se řadí přítomnost ekonomických subjektů a s tím související možnost pracovních míst pro rezidenty. Jejich podrobné rozdělení podle převažující činnosti se nachází v Příloze E. V Němčicích se v roce 2010 nacházelo celkem 59 podniků, nejvíce v oblasti velkoobchodu, maloobchodu, opravy a údržby motorových vozidel a ve stavebnictví. Do roku 2022 se pak celkový počet ekonomických subjektů zvýšil dvojnásobně, celkem na 120 podniků. Nejvíce jich opět působilo v oblastech velkoobchodu, maloobchodu, opravy a údržby motorových vozidel, ve stavebnictví a nejvýraznější nárůst je u podniků vykonávající činnosti profesní, vědecké a technické. V Němčicích tedy nejvíce podniků působí v sektoru terciárním. Co se pak týče sektoru primárního, kam se řadí zemědělství, lesnictví a rybnářství, tak od roku 2010, kdy v obci nepůsobil žádný podnik vykonávající tuto činnost, se jejich počet zvýšil na 6 podniků. Nicméně pořád to je v poměru k ostatním podnikům zanedbatelné množství a zemědělství, které bylo dříve typickým sektorem ve venkovských oblastech se zde dostalo do výrazného útlumu. Celkově pak lze říct, že i přesto, že v Němčicích působí vůči počtu obyvatel velké množství podniků, nedokážou nějak výrazněji zaměstnat rezidenty přímo v obci a ti tak dávají přednost vyjíždce za prací do měst.

Pro srovnání následně bylo zjišťováno, jestli má počet podniků v Němčicích vliv na počet trvale žijících obyvatel v produktivním věku v obci. Výpočet závislosti je součástí této práce jako příloha F. Na základě tohoto výpočtu se teoretická závislost mezi počtem podniků v obci a počtem obyvatel v produktivním věku zde vyskytuje. Nicméně z hlediska vyjížděky obyvatel za prací lze říct, že pro rezidenty nebo nově přistěhovalé není přítomnost podniků v obci rozhodujícím faktorem.

Dalšími zdroji rozvoje obce jsou také angažovanost místních obyvatel při pořádání veřejných akcí a spolková činnost v obci. V Němčicích se konají různé akce, kam se řadí například setkání seniorů, vítání občánků, různé přednášky, pálení čarodějnic nebo dětské a sportovní dny (Obec Němčice, c2023). Co se týká spolků, tak v obci nepůsobí Sbor dobrovolných hasičů, který by se dal označit za typický spolek působící ve venkovských obcích. V roce 2006 tu byl pouze založen nohejbalový klub a každý týden se se v obci schází pétanqueová společnost na víceúčelovém hřišti. Ženy se mohou účastnit také pravidelných cvičení, která se konají v obecním domě. Pro odpočinek pak občané mohou využít rybníček, jenž se nachází ve středu obce a který byl vyčištěn, osázen stromy a keři a vybaven lavičkami (Obec Němčice, c2023).

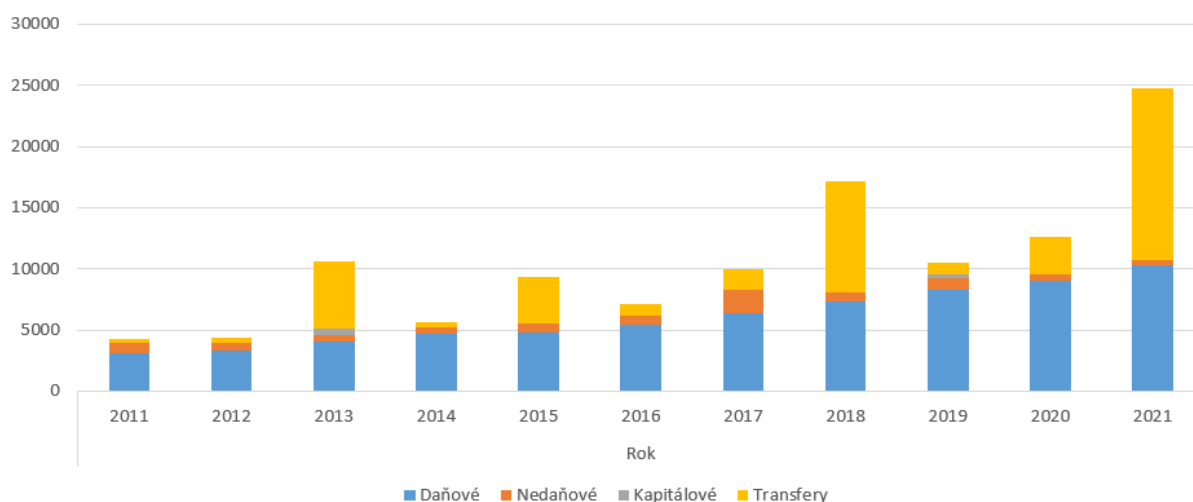
Obrázek 17 - Rozpočtové hospodaření obce Němčice v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Monitor státní pokladna

Jeden z místních zdrojů pro rozvoj obce je také samotná obec, přesněji řečeno místní samospráva. Ta může místní rozvoj ovlivňovat například svým rozpočtem, kdy si sama rozhoduje, kam finanční prostředky vloží. Obrázek číslo 17 ukazuje rozpočtové hospodaření Němčic v období mezi lety 2011 a 2021. Do roku 2016 obec hospodařila vyrovnaně. Výjimkou je rok 2014, kdy obec zvýšila kapitálové výdaje pořízením dlouhodobého majetku,

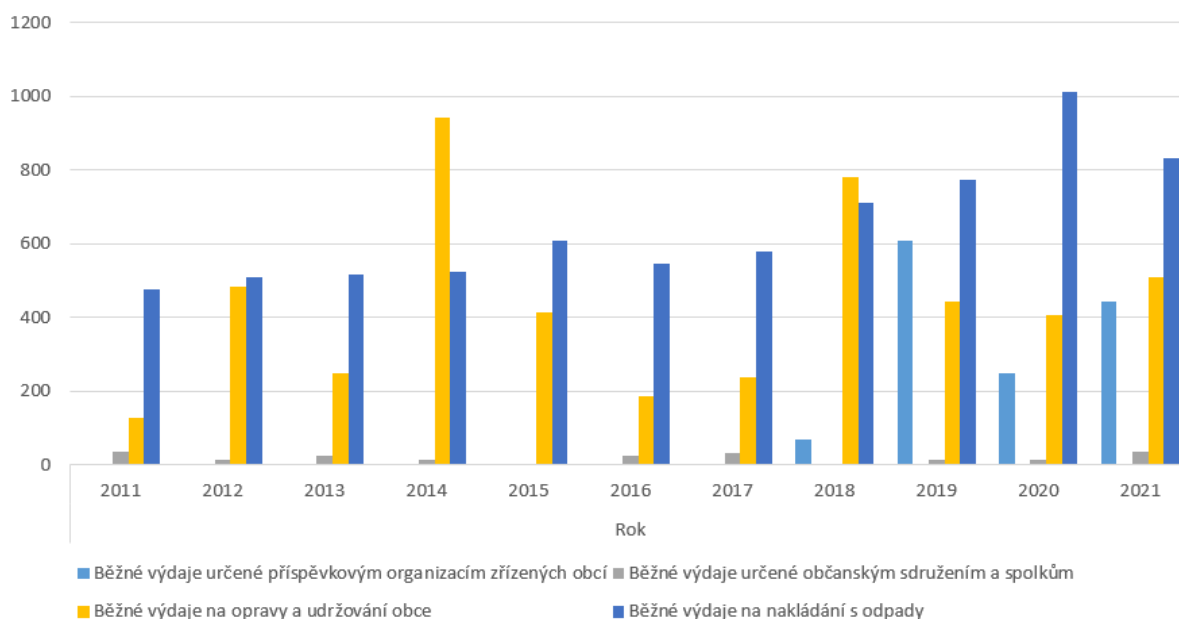
i v následujících letech, ve kterých obec hospodaří deficitně je příčina především v investicích do dlouhodobého majetku. Podrobněji budou příjmy a výdaje obce rozebrány níže.

Jako první budou rozebrány příjmy obce, jejich druhové rozdělení ukazuje obrázek číslo 18. Daňové příjmy mají postupný mírný rostoucí trend a většinu let tvoří dominantní příjem obce. Naopak příjmy nedaňové a kapitálové mají na rozpočet obce pouze minimální vliv. Do nedaňových příjmů se řadí i příjmy z vlastní činnosti. Obec mohou tímto příjmem samy zvyšovat své finanční prostředky, se kterými mohou nadále disponovat. Do roku 2019 v obci fungoval systém ohledně nakládání s komunálním odpadem takový, že fyzické osoby měly uzavřený smluvní vztah s obcí a na základě této písemné dohody využívaly obecní systém pro nakládání s komunálním odpadem a platily cenu sjednanou podle zákona o odpadech. Němčicím tak do této doby tvořil tento příjem právě převážnou část příjmů z vlastní činnosti (Obec Němčice, c2023). Proto je zde taky patrný pokles nedaňových příjmů od roku 2020. Obec je také součástí akciové společnosti Vodovody a kanalizace Pardubice, jejímž předmětem činnosti je provozování veřejných vodovodů a kanalizací (Vodovody a kanalizace Pardubice, c2023), zde má však pouze minimální podíl a příjmy z vlastní činnosti to tak skoro vůbec neovlivňuje. I příjem z pozemků, který patří do kapitálových příjmů, se vyskytuje pouze v některých letech, a i tam je velmi nízký. Co se pak týká transferů, tak jejich nejvyšší hodnotu lze sledovat v roce 2021, vyšší podíl je v roce 2018 a 2013. Transfery jsou spojeny s investicemi, které obec realizovala, proto budou více rozebrány až v dalším pokračování, kde budou zobrazeny na grafu spolu s kapitálovými výdaji.

Obrázek 18 - Druhové rozdělení příjmů obce Němčice v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Monitor státní pokladna

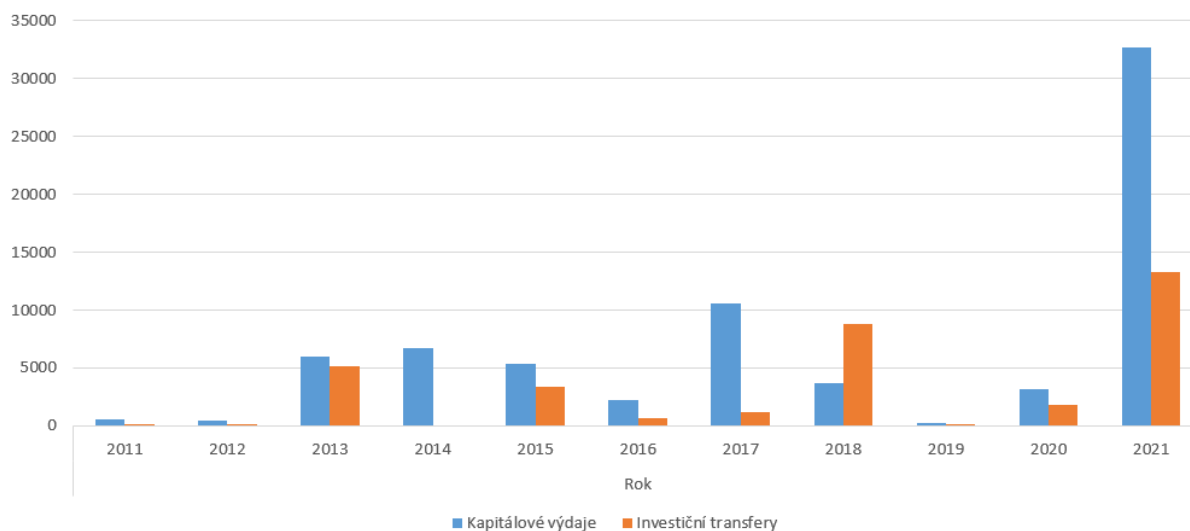
Obrázek 19 - Vybrané běžné výdaje obce Němčice v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Monitor státní pokladna

Obrázek číslo 19 ukazuje vybrané běžné výdaje obce. Co se týká výdajů určených příspěvkovým organizacím, tak obec zřizuje jako příspěvkovou organizaci pouze mateřskou školu, tudíž to jsou výdaje určené výhradně pro ni. Mateřská škola však byla založena až v roce 2018, proto se zde tyto výdaje vyskytují až od tohoto roku a je tak k dispozici krátká časová řada. U výdajů určených spolkům a občanským sdružením je neměnný stav jak ve výši výdajů na to vynaložených, tak v jejich podílu na celkových běžných výdajích, který se pohybuje okolo 1 %. Jak již bylo zmíněno, v obci se nachází pouze nohejbalový klub a petanqueová společnost. U výdajů na opravy a udržování obce je zřejmá nepravidelnost reálných výdajů, ale lze říct, že zvýšení těchto výdajů, ke kterému došlo v roce 2012, 2013 a 2018 mělo příčinu především v opravě místních pozemních komunikací. Protože mají Němčice oproti Cerekvici nad Loučnou a Vraclavi vyšší výdaje na komunální služby, byly zde zahrnutý také. Jejich reálné výše má mírný rostoucí charakter, výrazně pak vzrostly v roce 2020. Jejich podíl na celkových běžných výdajích obce se pak pohybuje okolo hranice 15 %.

Slíbené srovnání kapitálových výdajů a investičních transferů ukazuje obrázek číslo 20. V období mezi lety 2011 a 2021 obec realizovala velké investice do dlouhodobého majetku, kdy byl zařízen multifunkční obecní dům (Peníze.cz, c2000-2023), následně i jeho zateplení (DotaceEU.cz, c2023). Pak byla také pořízena novostavba mateřské školy s interiérovým vybavením (Portál pro vhodné uveřejnění, c2021) nebo došlo k uzavření smlouvy na výstavbu

nové tlakové kanalizace (NEN, 2019). Němčice pak pro své obyvatele koupily kontejnerový nákladní automobil ke svozu bioodpadu a v rámci Svazku obcí pod Kunětickou horou přidružené obce včetně Němčic pořídily kompostéry, které bezplatně poskytly svým občanům (DotaceEU.cz, c2023). Obec na většinu svých kapitálových výdajů čerpala dotace jak z fondů EU, tak ze státních prostředků.

Obrázek 20 - Kapitálové výdaje a investiční transfery obce Němčice v období mezi lety 2011 a 2021 v tis. Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle dat Monitor státní pokladna

Dalším způsobem, jak může obec ovlivňovat místní rozvoj je, že bude součástí nějaké regionální nebo národní organizace, která se zabývá rozvojem venkova. Němčice jsou členem svazku obcí Hradubická Labská Cyklostezka. Tento svazek sdružuje celkem 12 obcí a byl založen za účelem vybudování cyklostezky mezi Hradcem Králové a Pardubicemi za podpory dotčených obcí na cestě. V současnosti je tato cyklostezka dlouhá 16 kilometrů (Hradubická Labská Cyklostezka, b.r.). Němčice jsou pak členem ještě jednoho dobrovolného svazku obcí, kterým je Svazek obcí pod Kunětickou horou. Tento svazek celkem sdružuje 15 obcí. Koncepce tohoto svazku je v pořádání společných akcí i v rozvoji turistiky a v zajištění pracovních míst v místě bydliště. Snaží se o udržení a rozvoj venkova, snížení dopadu civilizace na přírodu a zachování krajiny pro další tisíciletí. Tento svazek je součástí Místní akční skupiny Region Kunětické hory, která byla založena v roce 2005 a její projekty jsou realizovány metodou Leader (Svazek obcí pod Kunětickou horou, c1998-2023). Na národní úrovni jsou Němčice členem organizace Sdružení místních samospráv České republiky.

Obec ovlivňuje místní rozvoj také tím, že může zřizovat různé organizace, nejčastěji to jsou mateřské či základní školy nebo celkově ovlivňovat občanskou vybavenost v obci. Tyto aspekty jsou pak pro některé obyvatele také důležitým impulsem pro setrvání nebo přistěhování se do obce. Jak již bylo zmíněno, v Němčicích se nachází jednotřídní mateřská škola, která sídlí v nové budově vybudované pouze pro účely provozu mateřské školy, její provoz byl zahájen v roce 2018 (Mateřská škola Němčice, b.r.). Dříve se v obci nacházela hasičská zbrojnice, která byla později přestavěna na obecní dům, ve kterém se nyní nachází hospůdka. Občanům slouží hřiště na nohejbal a tenis, fotbalové hřiště a dětské hřiště. Co se týká dopravní obslužnosti, tak jsou Němčice přímo napojeny na Pardubice linkami MHD a doprava je také umožněna linkovými autobusy na lince Pardubice – Němčice – Hradec Králové (Obec Němčice, c2023).

Jako specifický zdroj, kterým je možné přispět k rozvoji obce, lze označit cestovní ruch. Co se týká Němčic, tak hlavním turistickým cílem je bezesporu hrad Kunětická hora, který se nachází necelé dva kilometry od Němčic. Konkrétně v obci se pak nacházejí různé pomníčky nebo dřevěná kaplička a zvonice se zvonem, který byl pořízen z finanční sbírky občanů (Obec Němčice, c2023).

Pro potřeby občerstvení je možnost využití místní hospůdky nebo prodejny smíšeného zboží. Ubytování si však turisté musí hledat jinde (Obec Němčice, c2023).

4.3.3 Závěrečné zhodnocení

Výrazný nárůst počtu obyvatel v obci lze pozorovat od roku 2008, kdy se jejich počet zhruba zdvojnásobil a od té doby nadále roste. Němčice jsou atraktivním místem především pro rodiny s dětmi a řadí se mezi obce s nejmladší populací v Pardubickém kraji. I ve srovnání s dalšími obcemi do 1 000 obyvatel v celé České republice Němčice patří podle STEM (c2023) mezi ty, které mají nejvyšší porodnost a nízký podíl obyvatel v důchodovém věku, který se pohybuje pouze okolo hranice 8 %. Podíl obyvatel v dětském věku je pro srovnání více jak trojnásobně vyšší.

V Němčicích je vysoká vyjíždka obyvatel za zaměstnáním v jiné obci i přes to, že se od roku 2010 počet podniků působících v obci zvýšil zhruba o polovinu. Největší část ekonomických subjektů v obci spadá do sektoru terciárního. Ještě v roce 2010 v obci nepůsobil žádný podnik, který by spadl do primárního sektoru, to se sice od té doby změnilo a nyní jich je 6,

ale stále je to oproti ostatním ekonomickým subjektům zanedbatelné množství. Zemědělství přitom v minulosti zaměstnávalo převážnou většinu venkovských obyvatel.

Vybavenost obce je na nižší úrovni, kdy se zde nachází mateřská škola, hospůdka, obchod se smíšeným zbožím a sportovní a dětské hřiště. Nicméně výhoda Němčic je především v nízké dojezdové vzdálenosti do Pardubic, na které jsou napojeny i linkou městské hromadné dopravy.

Co se týká spolkové činnosti, tak Němčice patří mezi ty obce do 1 000 obyvatel, které mají nejnižší výsledek (STEM, c2023). V obci se nachází pouze nohejbalový klub, pétanqueová společnost a občas se zde konají různé společenské akce. Nepůsobí zde ani sbor dobrovolných hasičů, ani fotbalový klub, jako jinak typické venkovské spolky.

Pravidelnou část výdajů Němčic tvoří výdaje na komunální služby a opravy a udržování zejména místních pozemních komunikací. Od roku 2018 se k nim přidaly i výdaje určené místní mateřské škole, která v obci působí právě až od tohoto roku. V minulém desetiletí obec realizovala velké investice do dlouhodobého majetku, kdy došlo k pořízení právě novostavby mateřské školy nebo k zařízení multifunkčního obecního domu. Pro občany byl pak pořízen kontejnerový nákladní automobil ke svozu bioodpadu a kompostéry.

Němčice leží v blízkosti hradu Kunětická hora, konkrétně v obci pak žádné turistické cíle nejsou. Prochází zde akorát cyklostezka, která byla vybudována v rámci dobrovolného svazku obcí a spojuje Pardubice a Hradec Králové.

5. NÁVRH MOŽNÝCH ŘEŠENÍ ROZVOJE VENKOVA

Cerekvice nad Loučnou

V Cerekvici nad Loučnou dochází k postupnému stárnutí obyvatelstva v neprospěch počtu obyvatel v produktivním věku i přes to, že obec v některých letech minulého desetiletí tento trend zbrzdila prodejem pozemků, na kterých si postavili rodinné domky nově příchozí obyvatelé. To by mohlo být jedním z řešení, jak přilákat do obce mladé lidi i v následujících letech. Zároveň je v obci vysoká vyjíždka obyvatel do zaměstnání, což se rovněž týká obyvatel v produktivním věku a může to být jeden z důvodů, proč jejich počet klesá. Cerekvice nad Loučnou by mohla využít své polohy, která je vzdálená od velkých měst a lze zde tak předpokládat vyšší kvalitu životního prostředí, k návratu zemědělství na venkov prostřednictvím například ekofarem, které se zejména v posledních letech dostaly do popředí. Ty by dokázaly zaměstnat určitou část obyvatel a zároveň by se daly využít i ke zvýšení cestovního ruchu v obci pomocí agroturistiky, která také dosahuje čím dál větší popularity. Obec by jim mohla například poskytnout některé své nevyužité pozemky nebo i nějakou formu finanční podpory. V Cerekvici nad Loučnou se rovněž nachází velmi malé množství spolků, zde by se obec mohla více zaměřit na jejich podporu a zvýšení jejich počtu. Spolky jsou často zdrojem zábavy a možnosti ke sdružování rezidentů například při pořádání různých společenských akcí.

Vraclav

Ve Vraclavi došlo podobně jako v Cerekvici nad Loučnou k poklesu obyvatel v produktivním věku, oproti Cerekvici nad Loučnou ovšem v menším rozsahu. I zde k tomu může z části přispívat vysoká vyjíždka obyvatel do zaměstnání v jiných obcích. Vraclav rovněž leží ve větší vzdálenosti od velkých měst a dá se tu tak očekávat vyšší kvalita životního prostředí v obci a jejím okolí, což by mohla být možnost pro zvýšení počtu podniků v oblasti zemědělství, konkrétně například ekofarem. Vraclav by se pak mohla zaměřit i na zvýšení cestovního ruchu v obci, k čemuž má předpoklady vzhledem ke své historii a památkám, co se zde nacházejí. K zviditelnění obce mohou rovněž přispět tradiční české zvyky, které se zde stále dodržují.

Němčice

I Němčice mají vysokou vyjíždku obyvatel do zaměstnání, zde se dá nicméně říct, že obec plní spíše rezidenční funkci jako příměstská obec určena pro obyvatele, kteří se sami rozhodli

žít v klidném prostředí venkova a za prací dojíždět například do pár kilometrů vzdálených Pardubic. Němčice by se tak měly zaměřit především na rezidenty, kdy se například nedá vyloučit, že v budoucnu nebude potřeba, krom nově zařízené mateřské školy, taktéž přítomnost základní školy v obci i vzhledem k tomu, že se počet nově přistěhovalých mladých rodin s dětmi stále zvyšuje. Němčice by rovněž mohly více podporovat spolkovou činnost, která by více zapojila rezidenty do života v obci a zároveň i zvýšila počet konaných společenských akcí.

ZÁVĚR

Venkov se na českém území dostal na přelomu poloviny 20. století do útlumu způsobeným mimo jiné poklesem pracovních příležitostí zapříčiněným především kolektivizací, kdy převážně mladí lidé začali odcházet za prací do měst. To se projevuje i na všech sledovaných obcích v této práci. Situace se však začala od začátku 21. století postupně vyrovnávat. Pro všechny lidi už není hlavní prioritou život ve městě, kde mají dá se říct k dispozici všechny statky, co potřebují. Někteří se začali uchýlovat k životu na venkově jako místu, kde je klid, zdravější životní prostředí a menší kriminalita. Svou roli zde určitě hraje také horší cenová dostupnost bydlení ve městech. Venkovské obce tak mohou této situace využít a získat tak nové obyvatele.

Rezidenční bydlení

K atraktivitě venkovské obce jako místa k bydlení přispívají faktory, které obec sama nemůže ovlivnit. Jedná se především o její **polohu**. Té využívají ze sledovaných obcí Němčice, kam směřují převážně mladé rodiny mimo jiné právě z důvodu nízké vzdálenosti Němčic do krajského města Pardubice, popřípadě i do Hradce Králové. Němčice se tak postupně rozšiřují individuální i developerskou výstavbou rodinných domů. Dá se očekávat, že stejná situace je i v dalších příměstských obcích podobného typu jako jsou Němčice. Naopak pro obce jako jsou Cerekvice nad Loučnou a Vraclav, které leží ve spádové oblasti menších měst, je obtížnější těmto obcím konkurovat. I co se týče věkové skladby obyvatelstva, tak například v Cerekvici nad Loučnou dochází k postupnému stárnutí obyvatelstva, kdy se od roku 2001 do roku 2021 zdvojnásobil podíl obyvatel v důchodovém věku na celkovém počtu obyvatel, zatímco v Němčicích zůstává podíl obyvatel kategorie 65 let a více výrazně nižší než těch, co jsou v dětském a produktivním věku. Ve Vraclavi zůstává věková skladba takřka neměnná. K udržení mladých rodin s dětmi je důležitá zejména **přítomnost školských zařízení**, která usnadňují jejich každodenní život, kdy nemusí řešit dojíždění do jiných obcí. Pro venkovské obce by tak oblast školství měla být jedna z hlavních priorit, která může udržet nebo i nalákat mladé lidi. Příkladem může být obec Němčice, která zareagovala na přísun obyvatel v dětském věku a v roce 2018 dokončila jednu z největších investic minulého období – výstavbu nové budovy mateřské školy. Pravidelnou část výdajů sledovaných venkovských obcí rovněž tvoří **výdaje na celkový vzhled obce** zahrnující například údržbu silnic, chodníků, památek nebo obecních budov. Upravené prostředí obce je důležité jak pro rezidenty, tak i pro potenciální nové obyvatele. Svou roli pak také hrají vyčleněná místa

v obci určená pro občanské vyžití ať už to je třeba návěs, kde lidé mohou posedět, nebo různá sportovní hřiště, která jsou mimo jiné nezbytnou podmínkou pro vznik místních sportovních spolků.

Společenské aktivity

Ačkoliv už určitá sounáležitost a blízkost obyvatel venkovských obcí nedosahuje takové úrovně, jako tomu bylo dříve, stále se jedná o jeden ze znaků malých obcí, kterého lze využít například pro **vznik spolků**. Někteří lidé totiž mohou malé obce vnímat jako nudná místa, kde se nic neděje. To by právě spolky mohly změnit pořádáním různých občanských akcí, sportovních utkání, hudebních představení nebo udržováním venkovských tradic. Obce na sebe tímto způsobem mohou upozornit a dostat se tak do podvědomí veřejnosti, popřípadě přilákat i turisty. Příkladem by zde mohla být obec Vraclav, ve které se nachází velké množství spolků a počet pořádaných společenských akcí je poslední dobou na vzestupné úrovni. Na druhou stranu by se dalo říct, že spolková činnost je výsadou spíše tradičních venkovských obcí. V obci Němčice jakožto představitele příměstské a novější obce se totiž nenachází ani sbor dobrovolných hasičů ani fotbalový klub, jakožto jinak typické venkovské spolky a spolková činnost je tak zde na nízké úrovni.

Změna v zaměstnání obyvatel venkova

Za určitý problém venkovských obcí by se dala označit vysoká vyjíždka obyvatel do zaměstnání v jiných obcích. V minulosti hrálo dominantní roli na venkově zemědělství a dokázalo tak zaměstnat velkou část místních obyvatel. Postupně se dostalo zemědělství do útlumu a začátkem 21. století roli na venkově převzal sektor sekundární nebo terciární. Ve Vraclavi a Cerekvici nad Loučnou v současnosti působí nejvíce firem v sekundárním sektoru, zatímco v Němčicích, které jsou blíže velkému městu, v sektoru terciárním. Pokud by obec chtěla zvýšit počet zaměstnaných obyvatel na svém území, může například založit svůj vlastní komunální podnik, zde však malé obce nemají tolik možností. Pak obce mohou také prodat nebo pronajmout nevyužité pozemky či budovy podnikatelským subjektům, tím by zvýšily i své vlastní příjmy. Na druhou stranu by ale nadměrná přítomnost podniků mohla narušit specifika venkovské krajiny, jakožto tichého místa se zdravým životním prostředím, což je zase pro spoustu lidí jedním z důvodů pro život na venkově. Řešením by zejména pro venkovské obce jako jsou Vraclav a Cerekev nad Loučnou, které jsou více vzdáleny od velkých měst a lze zde tedy předpokládat i vyšší kvalitu životního prostředí, mohlo být využití těchto pozemků k návratu zemědělství na venkov prostřednictvím **ekofarem**, které se

v posledních letech dostaly do popředí a mohly by určitou část obyvatel zaměstnat. Zároveň by se daly využít pro zvýšení cestovního ruchu v obci prostřednictvím **agroturistiky**, která nyní taktéž dosahuje vyšší popularity. Otázkou však je, s přesně jakými požadavky na práci se lidé na venkov stěhují, protože i přes to, že venkovské obce nenabízí moc pracovních příležitostí, tak si na klesající počet obyvatel nemohou stěžovat.

Nedostatek financí na rozvoj

Zejména malé obce mohou mít problém ufinancovat veškeré své aktivity z důvodu nižších rozpočtů. Obce mají možnost zvýšit daňové příjmy svého rozpočtu právě přísunem nového obyvatelstva, zejména pak mladých rodin s dětmi, protože koeficienty rozpočtového určení daní v České republice tvoří mimo jiné počet obyvatel a počet dětí navštěvujících základní a mateřskou školu zřízenou obcí. Jako příklad lze zde uvést obec Cerekvice nad Loučnou, která v minulém desetiletí prodala některé své pozemky, na nichž si nově příchozí obyvatelé postavili rodinné domky, čímž tedy zvýšila počet obyvatel na území obce a zároveň přispěla značnou finanční částkou do svého rozpočtu z výnosu prodeje pozemků. Obce pak mohou zvyšovat své příjmy například pronájemem nevyužitých prostor a pozemků nebo i zvýšením místních poplatků, což je ale nepopulární řešení, které by mohlo přinést více negativních důsledků. K financování některých aktivit lze rovněž využít potenciál dobrovolných svazků obcí.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] BEČICA, J. 2013. Rozvoj venkova a metoda Leader u Místních akčních skupin v ČR. In: *Sborník z mezinárodní vědecké konference – „Zdroje a limity ekonomického růstu a předpoklady vývoje české ekonomiky“*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, str. 19-24. ISBN 978-80-7394-440-7.
- [2] BERNARD, J. KOSTELECKÝ, T., ILLNER, M., VOBECKÁ, J. *Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. ISBN 978-80-7419-069-8.
- [3] BINEK, J. *Venkovský prostor a jeho oživení*. Brno: Georgetown, 2007. ISBN 978-80-86251-22-6. ISSN 80-251-19-5.
- [4] Český statistický úřad [online], cit. v roce 2023. Praha: Český statistický úřad [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz>
- [5] Český úřad zeměměřický a katastrální [online], c2021-2022. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.cuzk.cz>
- [6] *DotaceEU.cz* [online], c2023. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj [cit. 2023-10-12]. Dostupné z: <https://dotaceeu.cz/cs/uvod>
- [7] HLAVÁČEK, P., HRUŠKA, V. 2021. Koncept chytrého venkova. NS MAS [online]. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: https://www.nsmas.cz/e_download.php?file=data/multipage/editor/editor-31-303-cs_3.pdf&original=118_Koncept-Chytreho-venkova-2021.pdf
- [8] HORÁKOVÁ, H., FIALOVÁ, D. *Transformace venkova: turismus jako forma rozvoje*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-537-1.
- [9] *Hradubická Labská Cyklostezka* [online], b.r. Hradec Králové: Hradubická Labská Cyklostezka [cit. 2023-05-16]. Dostupné z: <https://www.hradubickacyklostezka.cz>
- [10] KLUFOVÁ, R. *Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-733-1.
- [11] KOTÁSKOVÁ, S., KORCOVÁ, R. 2013. Role místní akční skupiny v rámci rozvoje regionu. In: *Sborník z mezinárodní vědecké konference – „Zdroje a limity ekonomického růstu a předpoklady vývoje české ekonomiky“*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, str. 131-135. ISBN 978-80-7394-440-7.
- [12] KRAJSKÝ ÚŘAD PARDUBICKÉHO KRAJE, c2018. Dobrovolné svazky obcí. *Pardubický kraj* [online]. Pardubice: Krajský úřad Pardubického kraje: [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <https://www.pardubickykraj.cz/svazky-obci/31124/mikroregion-vysokomytsko>

- [13] LACINA, K., MATOUŠKOVÁ, H. 2013. Rozvoj infrastruktury komunálního podnikání s důrazem na cestovní ruch. In: *Sborník z mezinárodní vědecké konference – „Zdroje a limity ekonomického růstu a předpoklady vývoje české ekonomiky“*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, str. 157-161. ISBN 978-80-7394-440-7.
- [14] LIKO SVITAVY, a.s., c2023. Základní údaje. LIKO Svitavy, a.s. [online]. Svitavy: LIKO Svitavy, a.s. [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.likosvitavy.cz/zakladni-udaje>
- [15] MATEŘSKÁ ŠKOLA NĚMČICE, b.r. O nás. *Mateřská škola Němčice* [online]. Němčice: Mateřská škola Němčice [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.ms-nemcice.cz/basic-01>
- [16] MIKROREGION LITOMYŠLSKO, b.r. O regionu. *Mikroregion Litomyšlsko* [online]. Svazek obcí mikroregion Litomyšlsko: Mikroregion Litomyšlsko [cit. 2023-05-06]. Dostupné z: <https://www.litomyšlsko.cz>
- [17] MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR, 2019. Koncepce rozvoje venkova. *Dataplan.info* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/koncepce-rozvoje-venkova.pdf
- [18] *Místní akční skupina Litomyšlsko* [online], c2023. Proseč: Místní akční skupina Litomyšlsko [cit. 2023-05-05]. Dostupné z: <https://mas-lit.cz>
- [19] *Místní akční skupina NAD ORLICÍ, o. p. s.* [online], c2017. Kostelecké Horky: Místní akční skupina NAD ORLICÍ [cit. 2023-05-13]. Dostupné z: <http://nadorlici.cz>
- [20] *Monitor – státní pokladna* [online], cit. v roce 2023. Praha: Ministerstvo financí ČR [cit. 2023-05-05]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz>
- [21] NEJEDLÁ, P. c2013. Zřizovatel knihovny. *Obecní knihovna* [online]. Cerekvice nad Loučnou: Obec Cerekvice nad Loučnou [cit. 2023-05-05]. Dostupné z: <https://knihovna-cerekvice.webnode.cz/zrizovatel-knihovny/>
- [22] NEN, 2019. Kanalizace Němčice. *Nen* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [cit. 2023-10-17]. Dostupné z: <https://nen.nipez.cz/profily-zadavateleu-platne/detail-profilu/obecnemcice/uzavrene-zakazky/detail-zakazky/N006-19-V00036221>
- [23] *Obec Cerekvice nad Loučnou* [online], c2023. Cerekvice nad Loučnou: Obec Cerekvice nad Loučnou [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.cerekvice.eu>
- [24] *Obec Němčice* [online], c2023. Němčice: Obec Němčice [cit. 2023-05-15]. Dostupné z: <https://www.obcnemcice.cz>

- [25] *Obec Vraclav* [online], c2018. Vraclav: Obec Vraclav [cit. 2023-05-11]. Dostupné z: <https://www.obecvraclav.cz>
- [26] *Peníze.cz* [online], c2000-2023. Praha: NextPage Media s.r.o. [cit. 2023-10-16]. Dostupné z: https://www.penize.cz/?_gl=1*11b41q*_gcl_au*MTY3NDc5NDcyOS4xNjk3MDk4MzE1
- [27] PERLÍN, R. *Venkov, typologie venkovského prostoru* [online]. Praha: Univerzita Karlova, 1998. Dostupné z: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:FREWLCV2H5UJ:https://www.mvcr.cz/soubor/perlin-pdf&cd=19&hl=cs&ct=clnk&gl=cz&client=opera>
- [28] PETRÁCH, F. 2013. Komunální podniky v České republice. In: *Sborník z mezinárodní vědecké konference – „Zdroje a limity ekonomického růstu a předpoklady vývoje české ekonomiky“*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, str. 221-226. ISBN 978-80-7394-440-7.
- [29] POLÁKOVÁ, J. *Politika rozvoje venkova v EU*. Česká zemědělská univerzita, 2018. ISBN 978-80-213-2796-2.
- [30] *Portál pro vhodné uveřejnění* [online], c2021. Brno: QCM [cit. 2023-10-12]. Dostupné z: <https://www.vhodne-uverejneni.cz>
- [31] SDRUŽENÍ MÍSTNÍCH SAMOSPRÁV ČESKÉ REPUBLIKY, c2023. O SMS ČR. *Sdružení místních samospráv České republiky* [online]. Zlín. Sdružení místních samospráv České republiky [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.smscr.cz/o-sms-cr/>
- [32] SDRUŽENÍ PRO INTERPRETACI MÍSTNÍHO DĚDICTVÍ ČR a SVAZ VENKOVSKÉ TURISTIKY A AGROTURISTIKY, 2017. Cestovní ruch v obcích. *Obcepro.cz* [online]. Grymov: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: https://www.obcepro.cz/data/cestovni_ruch_v_obcich.pdf
- [33] SPOLEK PRO OBNOVU VENKOVA ČESKÉ REPUBLIKY, c2023. O Spolku. *Spolek pro obnovu venkova České republiky* [online]. Běltoín. Spolek pro obnovu venkova České republiky [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.spovcr.cz/o-nas-1/o-spolku/>
- [34] STÁTNÍ FOND DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURY, b.r. Přehled detailního financování akcí v roce 2020. Státní fond dopravní infrastruktury [online]. Praha: Státní fond dopravní infrastruktury [cit. 2023-10-14]. Dostupné z: <https://www.sfdi.cz/rozpocet/prehled-detailniho-financovani-akci/rok-2020/>
- [35] *Stavebnionline.cz* [online], c2017. Brno: RTS, a.s. [cit. 2023-10-16]. Dostupné z: <https://stavebnionline.cz/default.asp?Bid=1&ID=1&NazevM=Na%9Ae%20slu%9Eby>

- [36] STEM – Středisko empirických výzkumů [online], c2023. Praha: STEM (cit. 2023-05-06). Dostupné z: <https://www.stem.cz/databaze-kvality-zivota-v-obcich-jak-se-zije-ve-vasi-obci/>; <https://kdejedobre.cz/about>
- [37] SVAZ MĚST A OBCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, c1993-2023. Činnost. *Svaz měst a obcí České republiky* [online]. Praha: Svaz obcí a měst České republiky [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: <https://www.smocr.cz/cs/cinnost>
- [38] *Svazek obcí pod Kunětickou horou* [online], c1998-2023. Dříteč: Svazek obcí pod Kunětickou horou [cit. 2023-05-16]. Dostupné z: <https://www.svazekpkh.oblast.cz/tema/tema.phtml?id=5103>
- [39] SVOBODOVÁ, H et al. *Synergie ve venkovském prostoru*. Brno: GaREP, 2011. ISBN 978-80-904308-8-4.
- [40] SVOBODOVÁ H., VĚŽNÍK A. *Úvod do geografie venkova* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js14/g_venkov/web/skripta/geografie-venkova-skripta.pdf
- [41] ŠIMON, M., OUŘEDNÍČEK, M. *Migrace na venkov a kontraurbanizace: přehled konceptů a diskuze jejich relevance pro výzkum v Česku*. In: *Geografie pro život ve 21. století: Sborník příspěvků z XXII. sjezdu České geografické společnosti pořádaného Ostravskou univerzitou v Ostravě 31. srpna - 3. září 2010*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2010, s. 738–743
- [42] TJ SLAVOJ CEREKVICE NAD LOUČNOU, c2023. O klubu. *TJ Slavoj Cerekvice nad Loučnou* [online]. Cerekvice nad Loučnou: TJ Cerekvice nad Loučnou [cit. 2023-05-05]. Dostupné z: <https://slavojcerekvice.cz/o-klubu/>
- [43] TOTH, P. *Ekonomické aktivity obcí a měst*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-491-6.
- [44] Úplné znění Ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky: Úplné znění Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky: některé další související právní předpisy. Vydání: osmnácté. Praha: Armex Publishing. ISBN 978-80-87451-92-2.
- [45] VÍŠEK, L. a STUDIO DRUŽBA, c2023. O školce. *Mateřská školka Cerekvice nad Loučnou* [online]. Cerekvice nad Loučnou: Cerekvice nad Loučnou (cit. 2023-05-05). Dostupné z: <https://www.skolkacerekvice.cz/o-skolce/nase-skolka/>

- [46] VODOVODY A KANALIZACE PARDUBICE, a. s., c2023. Základní údaje. *Vodovody a kanalizace Pardubice, a. s.* [online]. Pardubice: Vodovody a kanalizace a. s. [cit. 2023-05-16]. Dostupné z: <https://www.vakpce.cz/zakladni-udaje#základníúdaje>
- [47] *Vodovody Litomyšl* [online], c2014. Litomyšl: Vodovody Litomyšl [cit. 2023-05-05]. Dostupné z: <https://vodovody-litomysl.cz/provozovane-site/skupinovy-vodovod-zahoran>
- [48] WOKOUN, R., MATES, P., KADEŘÁBKOVÁ, J. *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-304-9.
- [49] *Základní škola Cerekvice nad Loučnou* [online], c2023. Cerekvice nad Loučnou: Cerekvice nad Loučnou [cit. 2023-05-05]. Dostupné z: <https://www.zscerekvice.cz>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Ekonomické subjekty v Cerekvici nad Loučnou

Příloha B: Výpočet závislosti mezi počtem podniků a počtem obyvatel v produktivním věku v obci Cerekvice nad Loučnou

Příloha C: Ekonomické subjekty ve Vraclavi

Příloha D: Výpočet závislosti mezi počtem podniků a počtem obyvatel v produktivním věku v obci Vraclav

Příloha E: Ekonomické subjekty v Němčicích

Příloha F: Výpočet závislosti mezi počtem podniků a počtem obyvatel v produktivním věku v obci Němčice

PŘÍLOHA A: Ekonomické subjekty v Cerekvici nad Loučnou

Přiložená tabulka ukazuje ekonomické subjekty v obci Cerekvice nad Loučnou v roce 2010 a 2022 podle převažující činnosti na základě klasifikace činností vydávané Evropskou komisí (CZ-NACE). Data byla získána z webových stránek Českého statistického úřadu.

Činnost	Rok	
	2010	2022
Zemědělství, lesnictví, rybářství	23	11
Průmysl celkem	12	28
Stavebnictví	9	14
Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	12	6
Doprava a skladování	4	2
Ubytování, stravování a pohostinství	4	4
Informační a komunikační činnosti	1	-
Peněžnictví a pojišťovnictví	-	-
Činnosti v oblasti nemovitostí	1	1
Profesní, vědecké a technické činnosti	8	10
Administrativní a podpůrné činnosti	2	-
Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	1	2
Vzdělávání	2	2
Zdravotní a sociální péče	-	-
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	2	1
Ostatní činnosti	8	8
Celkem	91	92

PŘÍLOHA B: Výpočet závislosti mezi počtem podniků a počtem obyvatel v produktivním věku v obci Cerekvice nad Loučnou

Výpočet závislosti ukazuje přiložená tabulka, kde je pro počet podniků určena veličina y a pro počet obyvatel v produktivním věku veličina x . Data se vzala za období do roku 2010 do roku 2021 a aby se obě řady zbavily trendové složky, využila se lineární trendová funkce a vytvořila se rezidua pro počet podniků e_y a pro počet obyvatel v produktivním věku e_x . Korelace reziduí vyšla 0,035517. To značí, že mezi veličinami není takřka žádný vztah. Jako zdroj se využila data Českého statistického úřadu.

t	Rok	Podniků celkem y_t	Obyvatelé v produktivním věku x_t	e_y	e_x
1	2010	91	653	-7,1023	23,5501
2	2011	99	620	2,2194	-1,5198
3	2012	108	611	12,5411	-2,5897
4	2013	107	596	12,8628	-9,6596
5	2014	88	594	-4,8155	-3,7295
6	2015	86	578	-5,4938	-11,7984
7	2016	80	577	-10,1721	-4,8693
8	2017	78	561	-10,8504	-12,9392
9	2018	85	558	-2,5287	-8,0091
10	2019	89	576	2,793	17,921
11	2020	88	568	3,1147	17,8511
12	2021	91	538	7,4364	-4,2188
Lineární rovnice $T_y = -1,3217x + 99,424$					
Lineární rovnice $T_x = -7,9301x + 637,38$					

PŘÍLOHA C: Ekonomické subjekty ve Vraclavi

Přiložená tabulka ukazuje ekonomické subjekty v obci Vraclav podle převažující činnosti na základě klasifikace činností vydávané Evropskou komisí (CZ-NACE). Jako zdroj jsou využita data Českého statistického úřadu.

Činnost	Rok	
	2010	2022
Zemědělství, lesnictví, rybářství	5	6
Průmysl celkem	17	21
Stavebnictví	7	11
Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	11	6
Doprava a skladování	5	2
Ubytování, stravování a pohostinství	2	5
Informační a komunikační činnosti	-	1
Peněžnictví a pojišťovnictví	2	1
Činnosti v oblasti nemovitostí	-	1
Profesní, vědecké a technické činnosti	7	9
Administrativní a podpůrné činnosti	-	-
Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	1	2
Vzdělávání	2	3
Zdravotní a sociální péče	-	-
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	-	2
Ostatní činnosti	7	5
Celkem	67	78

PŘÍLOHA D: Výpočet závislosti mezi počtem podniků a počtem obyvatel v produktivním věku v obci Vrclav

Výpočet závislosti ukazuje přiložená tabulka, kde je pro počet podniků určena veličina y a pro počet obyvatel v produktivním věku veličina x . Data se vzala za období do roku 2010 do roku 2021 a aby se obě řady zbavily trendové složky, využila se lineární trendová funkce a vytvořila se rezidua pro počet podniků e_y a pro počet obyvatel v produktivním věku e_x . Korelace reziduí vyšla 0,692535. To značí, že s růstem jedné veličiny, roste i druhá. Tabulka byla zpracována s využitím dat Českého statistického úřadu.

t	Rok	Podniků celkem y_t	Obyvatelé v produktivním věku x_t	e_y	e_x
1	2010	67	507	-8,2053	-5,2531
2	2011	76	513	0,5744	3,3238
3	2012	87	514	11,3541	6,9007
4	2013	78	505	2,1338	0,4776
5	2014	75	502	-1,0865	0,0545
6	2015	74	496	-2,3068	-3,3686
7	2016	73	496	-3,5271	-0,7917
8	2017	77	487	0,2526	-7,2148
9	2018	77	491	0,0323	-0,6379
10	2019	80	495	2,812	5,939
11	2020	75	488	-2,4083	1,5159
12	2021	78	483	0,3714	-0,9072
Lineární rovnice $e_y = 0,2203x + 74,985$					
Lineární rovnice $e_x = -2,5769x + 514,83$					

PŘÍLOHA E: Ekonomické subjekty v Němčicích

Přiložená tabulka ukazuje ekonomické subjekty v obci Němčice podle převažující činnosti na základě klasifikace činností vydávané Evropskou komisí (CZ-NACE). Tabulka byla vytvořena s využitím dat Českého statistického úřadu.

Činnost	Rok	
	2010	2022
Zemědělství, lesnictví, rybářství	-	6
Průmysl celkem	2	8
Stavebnictví	8	14
Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	12	16
Doprava a skladování	2	1
Ubytování, stravování a pohostinství	1	5
Informační a komunikační činnosti	4	5
Peněžnictví a pojišťovnictví	2	1
Činnosti v oblasti nemovitostí	2	3
Profesní, vědecké a technické činnosti	7	22
Administrativní a podpůrné činnosti	4	7
Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	1	1
Vzdělávání	3	4
Zdravotní a sociální péče	-	1
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	1	10
Ostatní činnosti	7	11
Celkem	59	120

PŘÍLOHA F: Výpočet závislosti mezi počtem podniků a počtem obyvatel v produktivním věku v obci Němčice

K výpočtu závislosti se použila příložená tabulka, kde je pro počet podniků určena veličina y a pro počet obyvatel v produktivním věku veličina x . Data se vzala za období do roku 2010 do roku 2021 a aby se obě řady zbavily trendové složky, využila se lineární trendová funkce a vytvořila se rezidua pro počet podniků e_y a pro počet obyvatel v produktivním věku e_x . Korelace reziduí vyšla 0,4606871. To značí, že s růstem jedné veličiny, roste i druhá. K výpočtu byla využita data Českého statistického úřadu.

t	Rok	Podniků celkem y_t	Obyvatelé v produktivním věku x_t	e_y	e_x
1	2010	59	382	-7,0381	8,427
2	2011	74	390	4,5598	5,714
3	2012	81	392	8,1577	-2,999
4	2013	80	411	3,7556	5,288
5	2014	76	416	-3,6465	-0,425
6	2015	85	421	1,9514	-6,138
7	2016	86	431	-0,4507	-6,851
8	2017	84	434	-5,8528	-14,564
9	2018	85	443	-8,2549	-16,277
10	2019	91	477	-5,657	7,01
11	2020	104	483	3,9409	2,297
12	2021	112	510	8,5388	18,584
Lineární rovnice $T_y = 3,4021x + 62,636$					
Lineární rovnice $T_x = 10,713x + 362,86$					